

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Систем националне безбедности Републике Србије
(мастер рад)

Ментор
Проф. др
Милош
Прица

Студент
Димитрије Панчић
Бр.индекса:
М008/23-УП

Ниш
2025.

I	УВОД	1
II	УСТАВНО УРЕЂЕЊЕ	3
III	СТРАТЕГИЈСКО-ДОКТРИНАРНИ ОКВИР	7
	3.1 СТРАТЕГИЈА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	8
	3.2 СТРАТЕГИЈА ОДБРАНЕ	12
	3.3 СИСТЕМ ОДБРАНЕ	13
IV	УПРАВЉАЧКА СТРУКТУРА СИСТЕМА БЕЗБЕДНОСТИ	19
	4.1 НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	21
	4.2 УЛОГА ИЗВРШНЕ ВЛАСТИ У СИСТЕМУ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ..	26
	4.2.1 <i>Председник Републике Србије</i>	26
	4.2.2 <i>Влада Републике Србије</i>	28
	4.3 САВЕТ ЗА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ	30
V	ОБАВЕШТАЈНО – БЕЗБЕДНОСНИ СИСТЕМ	32
	5.1 РЕФОРМА СЕКТОРА БЕЗБЕДНОСТИ	33
	5.2 ЗАКОН О ОСНОВАМА УРЕЂЕЊА СЛУЖБИ БЕЗБЕДНОСТИ	34
	5.3 БЕЗБЕДНОСНО-ИНФОРМАТИВНА АГЕНЦИЈА	35
	5.4 ВОЈНОБЕЗБЕДНОСНА И ВОЈНООБАВЕШТАЈНА АГЕНЦИЈА.....	40
	5.5 ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ НА ОСНОВУ ЗАКОНИКА О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ	45
VI	ПОЛИЦИЈСКИ СИСТЕМ	46
VII	КОНТРОЛА ОД СТРАНЕ НЕЗАВИСНИХ ДРЖАВНИХ ОРГАНА	61
VIII	ЗАКЉУЧАК	66
	САЖЕТАК.....	68
	АБСТРАКТ	69
	ЛИТЕРАТУРА	70
	ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ	71
	БИОГРАФИЈА.....	73

I УВОД

Систем националне безбедности Републике Србије представља целину која обухвата различите аспекте заштите државе, њених грађана и институција од реалних и потенцијалних претњи. У савременом свету безбедност не подразумева само питање одбране од оружаних агресија, већ подразумева превенцију и реаговање на широк спектар изазова, ризика и претњи, као што су тероризам, сепаратизам, екстремизам, организовани криминал, сајбер напади и климатске промене. Разумевање функционисања система и његових компоненти неопходно је за развој ефикасне и свеобухватне политике безбедности која ће осигурати стабилност државе у променљивим условима, као и за правовремено идентификовање и ублажавање потенцијалних опасности које могу угрозити безбедност Републике Србије.

Циљ овог рада је да анализира структурни оквир система националне безбедности Републике Србије, као и механизме његовог функционисања у складу са унутрашњим правним прописима. У оквиру рада, разматраће се улога државних органа, као и координација и сарадња различитих институција и агенција у оквиру националног безбедносног система. Посебан акценат биће стављен на правни оквир који регулише безбедносну политику и стратешке документе који дефинишу права и обавезе органа власти у области безбедности.

Након осамостаљења, Република Србија је морала да преуреди затечено стање у сектору безбедности што је подразумевало уређење и адаптацију нормативног оквира који је до тада био у надлежности Србије и Црне Горе. Примарни задатак био је постављање темеља за наставак започетог процеса реформе сектора безбедности, са фокусом на реформи полиције, служби безбедности и оружаних снага. Основа ове реформе постављена је новим Уставом Републике Србије.

Закони који уређују систем безбедности Републике Србије могу се поделити на матичне и посебне законе. Сваки од државних актера има свој матични закон, попут Закона о Војсци Србије, Закона о полицији, Закона о Безбедносно-информативној агенцији и Закони о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији. Поред матичних закона, поједине области, као и улога, односно овлашћења, одговорност и начин поступања државних снага безбедности уређени су посебним законима. У посебне законе спадају Закон о одбрани, Закон о цивилној служби, Закон о војној, радној и материјалној обавези итд. (Хацић, Милосављевић, 2013: 13).

II УСТАВНО УРЕЂЕЊЕ

Устав Републике Србије, донет 2006. године, представља правни акт из кога проистичу и у односу на који су усклађени сви остали правни прописи, као и сва политичка документа (Кековић, Димитријевић, 2017: 112). Устав не даје прецизно одређење свих елемената система, нити конкретно представља систем безбедности у организационом и функционалном смислу. Вероватно је тако због тога што основни задатак Устава не подразумева директно регулисање односа, већ успостављање основа и оквира за њихово детаљно регулисање.

Уставом се уређују надлежности и међусобни односи највиших органа државне власти у свим аспектима функционисања државе, што подразумева и одређивање њиховог места, улоге и односа у систему националне безбедности (Драгишић, 2011: 61).

У складу са поделом власти, подељене су и надлежности субјеката у систему безбедности. Народна скупштина, председник Републике и Влада чине управљачки и наредбодавни део система националне безбедности и њима су подређени сви органи државне управе из извршне гране власти, а међу њима и они који чине сектор безбедности.

Устав је усмерен на централистички концепт безбедности у смислу чињенице да ниједно питање из области безбедности није пренето у надлежност аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе осим старање о заштити од елементарних и других непогода (Милосављевић, 2018: 6).

Одредбе Устава које су у непосредној вези са системом безбедности могле би да се групишу на одредбе о надлежностима Републике Србије и других нивоа власти у области безбедности, одредбе о надлежностима Народне скупштине, одредбе о надлежностима председника Републике, одредбе о Војсци Србије, одредбе о ограничењима појединих људских права у интересу безбедности и одредбе о ратном и ванредном стању.

У складу са Уставом, улога система безбедности произилази из **надлежности Републике Србије** да уређује и обезбеђује независност, сувереност, територијалну целокупност и безбедност Републике Србије, њен међународни положај и односе са другим

државама и међународним организацијама. Иста одредба, која утврђује надлежност Републике Србије, садржи и нека од других питања која спадају у систем безбедности, тј. која представљају објекат заштите тог система (заштита слобода и права грађана; одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана; гранични режим; положај странаца; систем заштите и унапређења животне средине; производња, промет и превоз оружја, отровних, запаљивих, експлозивних, радиоактивних и других опасних материја; режим и безбедност у свим врстама саобраћаја и др.)¹.

Даље, уставно уређење безбедности дато је преко надлежности **Народне скупштине Републике Србије**². Поред својих законодавних и надзорних надлежности наводе се и надлежности у области безбедности које кажу да Народна скупштина одлучује о рату и миру, проглашава ратно и ванредно стање, надзире рад служби безбедности и усваја стратегију одбране. Међу надлежностима Народне скупштине изостављено је усвајање Стратегије националне безбедности која је по хијерархији виши стратешки документ из које произилазе сва остала стратешко - доктринарна документа.

Међу надлежностима **председника Републике**³ налази се и одредба према којој он командује Војском Србије и поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије. Посебне надлежности Владе у систему безбедности нису утврђене у Уставу, само надлежности Владе које она иначе има као носилац извршне власти.

Када је реч о **надлежностима других нивоа власти**⁴ у систему безбедности, једино се наводи да се јединице локалне самоуправе преко својих органа, а у складу са законом, старају о заштити од елементарних и других непогода.

Одредбама Устава које се односе на **Војску Србије** одређује се надлежност и наводи да Војска Србије брани земљу од оружаног угрожавања споља, као и то да она извршава друге мисије и задатке у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе⁵. Затим се наводи да Народна скупштина одлучује о употреби

¹ Члан 97 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

² Члан 99 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

³ Члан 112 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

⁴ Члан 191 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

⁵ Члан 139 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

војске ван граница Републике Србије⁶ и да је Војска Србије под демократском и грађанском контролом и да се о њој доноси посебан закон⁷.

Међу одредбе о ограничењима појединих људских права ради заштите националне безбедности могу се издвојити :

1. Право на правично суђење⁸. Јавност се може искључити у делу поступка или током читавог поступка који се води пред судом ради заштите интереса националне безбедности.

2. Тајност писама и других средстава општења⁹. Одступања су дозвољена само на одређено време и на основу одлуке суда, ако су неопходна ради вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије

3. Право на заштиту података о личности¹⁰. Забрањена је употреба података о личности изван сврхе за коју су прикупљени, осим за потребе вођења кривичног поступка или заштите безбедности Републике Србије

4. Слобода мишљења и изражавања¹¹. Слобода изражавања може се законом ограничити, ако је то неопходно ради заштите безбедности.

5. Слобода окупљања¹². Мирно окупљање грађана је дозвољено, али се слобода окупљања може ограничити ради заштите безбедности.

6. Слобода предузетништва¹³. Предузетништво, иако слободно, се може ограничити ради заштите безбедности.

Одредбе о ратном и ванредном стању уређују надлежност за проглашење тих стања, могућност прописивања одступања од људских права и накнадну контролу над мерама. Као претпоставка за проглашење ванредног стања утврђена је ситуација у којој јавна опасност угрожава опстанак државе или грађана, док у случају проглашења ратног стања нема посебно утврђене претпоставке. Народна скупштина проглашава ратно и ванредно стање, а

⁶ Члан 140 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

⁷ Члан 141 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

⁸ Члан 32, став 3 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

⁹ Члан 41, став 2 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

¹⁰ Члан 42, став 3 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

¹¹ Члан 46, став 2 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

¹² Члан 54, став 4 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

¹³ Члан 83, став 2 Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 98/2006 и 115/2021)

када она није у могућности да се састане, одлуку о проглашењу доносе заједно председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе.

III СТРАТЕГИЈСКО - ДОКТРИНАРНИ ОКВИР

Важност доношења стратегијских докумената огледа се у чињеници да се њима указује на стратегијско и безбедносно окружење у коме ће држава штитити и остваривати своје националне и одбрамбене интересе. Стратегије треба да буду основа за доношење одлука и деловање Републике Србије у моментима дешавања одређених догађаја од значаја за безбедност и одбрану земље. Како би се заштитили национални и одбрамбени интереси неопходно је константно усаглашавање стратегијских докумената у области безбедности и одбране са стањем стратегијског окружења. С тим у вези, важно је да усвајање и примена новог документа почне пре него што претходни документ дође у стање критичне неусаглашености са стратегијским окружењем, а то се постиже континуираним праћењем животног циклуса документа и правовремено идентификовањем неусаглашености са стањем стратегијског окружења (Стојковић, Канкараш, Радовић, Митић, 2018: 175).

Најважнији стратегијски документи Републике Србије у области безбедности и одбране јесу Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране. Нормативно одређење места и улоге ових докумената Устав није у потпуности уредио, чак не прописује обавезу усвајања Стратегије националне безбедности, већ само надлежност Народне скупштине да усваја Стратегију одбране. Ближе уређење дато је у Закону о одбрани према коме одређење Стратегије националне безбедности указује да су у њој одређени национални интереси, изазови, ризици и претње који угрожавају националне интересе, као мере чијим се спровођењем штите национални интереси, док се Стратегијом одбране утврђују ставови Републике Србије о безбедносном окружењу, одбрамбеним интересима као највишим вредностима Републике Србије и њених грађана у области одбране, задацима Војске Србије, и одређује структура и начин функционисања система одбране.

Хијерархијски, Стратегија одбране је позиционирана испод Стратегије националне безбедности Републике Србије као највишег стратешког документа.

3.1 Стратегија националне безбедности Републике Србије

Стратегијом националне безбедности разрађује се политика националне безбедности којом се штите се национални интереси од потенцијалних и реалних изазова, ризика и претњи. У садржинском смислу, Стратегија даје анализу окружења Републике Србије, идентификује изазове, ризике и претње безбедности, одређује националне интересе и политику националне безбедности, дефинише структуру, начела функционисања и одговорности у оквиру система безбедности.

Полазна тачка стратегије су очување суверености и територијалне целовитости, војна неутралност, брига о српском народу ван граница Републике Србије, унапређење односа са међународним субјектима, владавина права и развој демократије,

Када се говори о окружењу, стратегијом се разматра глобално и регионално окружење. На глобалном плану, могућност избијања оружаног сукоба је мања, али опасност представљају како традиционални, тако и савремени, транснационални изазови, ризици и претње. Њиховом анализом може се закључити да глобалну безбедност, са војног аспекта, ремете регионални и локални сукобима, тероризам и пролиферација оружја за масовно уништење. Иако невојног карактера, етнички и верски екстремизам, организовани криминал и илегалне миграције, могу имати последице таквих размера да могу и оне попримити ову димензију. С друге стране, повећање сиромаштва и социјалне угрожености, као и климатске промене и све израженији дефицит енергетских ресурса могу се сврстати у невојне изазове, ризике и претње који су тешки за предвиђање, асиметрични и транснационални, тако да ниједна држава нема капацитет да их сама реши. У таквим околностима сагледавање безбедности захтева шири приступ где је национална безбедност у директној вези са безбедношћу ближег и даљег окружења (Миладиновић, Бериша, 2019: 114).

Развој демократије, тежње ка друштвеној и економској стабилности, заједничке активности међу државама у области безбедности, политике и економије као и заједнички циљ, придруживање Европској унији, представљају темељ на којем се може градити мир у

региону Балкана. Међутим, наслеђени проблеми из прошлости, историјске противречности, етничко и верско удаљавање утичу на безбедносну ситуацију и отежавају регионалну сарадњу. Најугицајнији фактор нестабилности региона представља питање статуса Косова и Метохије, а поред тога и сепаратистичке тежње, покушај ревизије одредби Дејтонског споразума, тероризам, мигрантска криза, несразмеран степен економске развијености појединих држава итд.

Према стратегији, национална безбедност подразумева објективно стање заштићености њених националних вредности и интереса од свих облика угрожавања и субјективан осећај безбедности грађана¹⁴.

Стратегија националне безбедности Републике Србије јесте највиши стратешки документ чијим спровођењем се штите националне вредности и интереси Републике Србије од изазова, ризика и претњи безбедности у свим областима друштвеног живота. Заснива се на примени свеобухватног приступа који подразумева заједничко ангажовање свих субјеката и потенцијала друштва и државе у супротстављању изазовима, ризицима и претњама безбедности и заштити и остваривању националних интереса¹⁵.

Стратегија националне безбедности представља главни документ, на основу кога се у Републици Србији обликује и води безбедносна политика и успоставља деловање обједињеног система националне безбедности, а уједно је и полазна, обавезујућа основа за израду свих осталих стратешких и доктринарних докумената (Хацић, Милосављевић, 2013: 12).

Стратегијом националне безбедности обухваћени су **изазови, ризици и претње**¹⁶, војне и невојне природе, који представљају могућу опасност за Републику Србију. Војне претње су опасност од оружане агресије, оружане побуне и спорови са употребом силе, док се као најважнији невојни изазови, ризици и претње безбедности Републике Србије наводе противправно једнострано проглашена независност Косова и Метохије, тероризам, пролиферација оружја за масовно уништење, етнички и верски екстремизам, обавештајна

¹⁴ Стратегија националне безбедности Републике Србије („Службени гласник РС“ 94/2019, стр.11)

¹⁵ Стратегија националне безбедности Републике Србије („Службени гласник РС“ 94/2019, стр.11)

¹⁶ Стратегија националне безбедности Републике Србије („Службени гласник РС“ 94/2019, стр.19)

делатност, организовани криминал, наркоманија, илегалне миграције, проблеми економског и демографског развоја Републике Србије, епидемије и пандемије заразних болести, енергетска безбедност, недовршен процес разграничења држава бивше СФРЈ, елементарне непогоде и техничко - технолошке несреће и климатске промене.

Како се наводи у Стратегији националне безбедности, национални интереси Републике Србије су израз виталних вредности и потреба грађана, народа и државе које призилазе из Устава. Остваривањем националних интереса, штите се националне вредности, а њихова заштита је разлог постојања система националне безбедности.

Политика националне безбедности, као део државне политике, подразумева скуп ставова, начела и опредељења којим се усмерава одлучивање и деловање Републике Србије са циљем заштите националних интереса¹⁷. Поред остваривања и заштите националних интереса, реализацијом политике националне безбедности стварају се претпоставке за политички, економски, социјални, културни и укупни друштвени развој Републике Србије. Како су мере и активности којима се спроводи политика националне безбедности у складу са националним интересима, међу најважнијим опредељењима наводе се:

1. Очување суверености, независности и територијалне целовитости РС
2. Очување унутрашње стабилности и безбедности РС и њених грађана
3. Очување постојања и заштита српског народа где год он живи, као и националних мањина и њиховог културног, верског и историјског идентитета
4. Очување мира и стабилности у региону и свету
5. Европске интеграције и чланство РС у ЕУ
6. Економски развој и укупни просперитет
7. Очување животне средине и ресурса РС

¹⁷ Стратегија националне безбедности Републике Србије („Службени гласник РС“ бр. 94/2019, стр. 35)

Стратегија поставља **систем националне безбедности** као инструмент за спровођење политике националне безбедности и остваривање националних интереса. Системом управљају највиши органи законодавне и извршне власти и њихова улога у систему је стварање стратегијско - доктринарних, нормативних, организационих и материјалних услова за функционисање система. Са друге стране, извршни део система националне безбедности извршава задатке у зависности од врсте и начина испољавања изазова, ризика и претњи безбедности ангажовањем одређених снага. Састоји се од система одбране, система унутрашње безбедности, обавештајно - безбедносног система и других субјеката значајних за националну безбедност.

Прописи којима је регулисано функционисање система и надлежности субјеката у складу су са Уставом и законима, а потреба за њиховим доношењем произилази из промена у стратегијском окружењу. Како би систем несметано, и у континуитету функционисао неопходно је правовремено реаговање свих субјеката система, као и сарадња међу њима на националном и међународном нивоу. Субјекти система послове из своје надлежности обављају одговорно, савесно, етички исправно са оптималном употребом ресурса који су намењени за заштиту Републике Србије.

3.2 Стратегија одбране

Стратегија одбране Републике Србије заснована је на Уставу и Стратегији националне безбедности и у њој се анализира безбедносно окружење са аспекта одбране Републике Србије, идентификују изазови, ризици и претње безбедности од значаја за одбрану, дефинишу одбрамбени интереси и циљеви, утврђује политика одбране, структура, управљање и начела функционисања система одбране Републике Србије¹⁸.

У условима данашњице, основну карактеристику стратегијског окружења, из угла безбедности и одбране, представљају транснационални и асиметрични изазови, ризици и претње који могу да угрозе одбрану сваке државе, без обзира на њене војне, политичке, економске и географске предиспозиције.

Војни сукоби као претња су и даље присутни, с тим да је вероватноћа избијања таквог конфликта доста умањена. Тероризам, организовани криминал, етнички и верски екстремизам, ирегуларне миграције, хибридне претње, надметање за приступ природним ресурсима, климатске промене и пролиферација оружја за масовно уништење дају основу за разматрање одговарајућег модела безбедносног и одбрамбеног организовања држава.

На безбедност држава у региону негативно утичу покушаји нелегалне промене међународно признатих граница Републике Србије, сепаратистичке тежње, етничке и верске тензије, тенденције укидања Дејтонског споразума и Републике Српске, организовани криминал, миграције, трговина наркотицима, трговина људима, корупција, природне и техничке и технолошке несреће итд.

Иако се Република Србија, не приступивши ниједном војном савезу и проглашењем војне неутралности, определила да самостално гради своју одбрамбену политику, укључена је у процес спровођења Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније, учествује у програму Партнерство за мир, остварује сарадњу са Организацијом договора о колективној безбедности и, као чланица Уједињених нација, активно доприноси изградњи и очувању међународног мира и безбедности, ван својих граница.

¹⁸ Стратегија одбране Републике Србије („Службени гласник РС“ 2019 стр.11)

Одбрамбени интереси Републике Србије засновани су на националним интересима чијим се остваривањем обезбеђује сувереност, независност и територијална целовитост Републике Србије, очување мира и безбедности у региону и свету, војна неутралност и партнерство са државама и међународним организацијама у области безбедности и одбране.

3.3 Систем одбране

Како је образложено у Стратегији одбране, остваривање одбране се постиже организовањем, припремањем и ангажовањем субјеката за извршавање задатака у миру, ванредном стању и рату, употребом Војске Србије и других снага одбране до коначног отклањања или престанка опасности по државу, предузимањем мера и активности на заштити и спасавању људи, материјалних и културних добара и животне средине у миру, ванредном стању и рату, као и учешћем у мултинационалним операцијама¹⁹.

Систем одбране део је система националне безбедности и представља нормативно, уређену целину чији је циљ остваривање одбрамбених интереса Републике Србије. Одбрана се реализује кроз тоталну одбрану, а стратегијом одбране се утврђују структура, управљање и начела функционисања система одбране. Руководиоци система су највиши носиоци законодавне и извршне власти који се у оквиру својих надлежности старају за његово функционисање како би се заштитили одбрамбени интереси. Систем одбране се састоји од управљачког и извршног дела.

Извршни део система одбране превентивним деловањем, ефикасном употребом снага и отклањањем последица угрожавања безбедности обезбеђује заштиту и остваривање одбрамбених интереса. Састоји се од Војске Србије и других снага одбране²⁰.

Основна улога Војска Србије огледа се у организацији, припремама и вођењу борбених операција у случају рата или унутрашњих немира у ситуацијама када редовне снаге безбедности својим капацитетима не могу отклонити претњу. Савремено доба карактеришу невојни изазови, ризици и претње, попут тероризма, сајбер напада, миграција, економских нестабилности и самим тим захтевају адаптацију оружаних снага, које више нису усмерене

¹⁹ Стратегија одбране Републике Србије („Службени гласник РС“ 2019 стр. 43)

²⁰ Стратегија одбране Републике Србије („Службени гласник РС“ 2019 стр. 45)

само на традиционалне војне конфликте. Због тога је неопходно адекватно нормативно регулисање како би се Војска Србије успешно прилагодила савременим изазовима, ризицима и претњама, и обезбедила њена ефикасност у одговору на нове безбедносне ситуације. Положај Војске Србије у систему националне безбедности регулисан је Уставом, законима и низом подзаконских аката.

Према Уставу Републике Србије, али и Закону о Војсци Србије, Војска Србије је организована оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе.

Оваквим одређењем Војске Србије указује се на прву мисију коју она има у складу са Стратегијом одбране, а то је одбрана Републике Србије од оружаног угрожавања споља. Она се реализује одвраћањем од оружаног угрожавања, одбраном територије и одбраном ваздушног простора.

Како се даље у Закону о Војсци наводи Председник Републике или министар одбране могу одлучити да Војска Србије надлежном државном органу, организацији, органу аутономних покрајина и органу јединице локалне самоуправе, на њихов захтев, пружи помоћ ради заштите живота и безбедности људи и имовине, заштите животне средине или из других разлога утврђених законом. Из овако дефинисане одредбе може се одредити друга мисија Војске Србије, пружање подршке цивилним властима у супротстављању претњама безбедности. Реализација ове мисије подразумева помоћ цивилним властима у супротстављању унутрашњем угрожавању безбедности, тероризму, сепаратизму и организованом криминалу и помоћ цивилним властима у случају природних непогода, техничко - технолошких и других несрећа.

Основ за дефинисање последње мисије Војске Србије такође се може пронаћи у Уставу и Законом о Војсци, а односи се на њено ангажовање ван граница Републике Србије учешћем у међународној војној сарадњи и учешћем у мултинационалним операцијама.

Командовање и руковођење Војском Србије²¹ засновано је на начелима једностарешинства, субординације, јединства, ефикасности, оперативности и сигурности, а систем командовања и руковођења војском је организован на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу.

Врховни командант Војске Србије, према Уставу, је Председник, док су надлежности којима остварује свој положај детаљније прописане у Закону о Војсци.

Војска Србије се по структури дели **на видове, родове и службе**, а функционално организује у команде, јединице и установе, на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. Видови у Војсци Србије су Копнена војска и Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана. Родови су пешадија, оклопне јединице, артиљерија, инжињерија, артиљеријско - ракетне јединице за противваздухопловна дејства, авијација, речне јединице и јединице за електронска дејства док службе могу да буду опште и логистичке.

Попуна²² Војске Србије регулисана је Законом о Војсци према којем држављани Србије у војску ступају на основу акта надлежног органа за упућивања у војску ради извршења војне обавезе, на основу пријема у професионалну војну службу и на основу акта о пријему у војношколску установу или пријему на стручно оспособљавање. У случају ратног или ванредног стања Војска Србије се може попуњавати и добровољцима. Припадници Војске Србије су војна лица и цивилна лица на служби у војсци.

Састав Војске Републике Србије подразумева стални састав који чине професионални припадници Војске Србије и војници на служењу војног рока, и активне и пасивне резерве сачињене од резервних официра, резервних подофицира и војника у резерви.

Мобилизација Војске Србије представља трансформацију из мирнодопског стања и организације на ратно стање и организацију приправности и оперативне готовости за извршење мисије и задатака. По обиму може бити општа и делимична, а саопштава се јавним

²¹ Члан 17 Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС“ бр. 116/2007, 88/2009, 101/2010, 10/2015, 88/2015, 36/2018, 94/2019 и 74/2021)

²² Глава II Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС“ бр. 116/2007, 88/2009, 101/2010, 10/2015, 88/2015, 36/2018, 94/2019 и 74/2021)

оглашавањем и појединачним позивом. Општа мобилизација обухвата све, а делимична потребан део команди, јединица и установа Војске Србије као и материјална средства потребна за извршење мисија и задатака. Делимична мобилизација може да се нареди и ради провере спремности за извршење мобилизације, извођења планираних вежби и контроле организовања припрема за одбрану и спроводи се по Плану мобилизације Војске Србије.

Послове сузбијања криминалитета, контроле и одржавања војног реда и дисциплине, обезбеђења одређених личности, најзначајнијих војних објеката, докумената и наоружања, регулисања и контроле војног путног саобраћаја, управне послове који се односе на држање и ношење оружја у складу са овим законом, као и послове противтерористичке заштите у Министарству одбране и Војсци Србије, а по одлуци министра одбране, послове обезбеђења одређених личности и противтерористичке заштите и ван Министарства одбране и Војске Србије обавља **Војна полиција**²³.

Војна полиција у Републици Србији организована је у Управи војне полиције која представља организациону јединицу Генералштаба. Као посебна јединица војне полиције постоји Батаљон војне полиције специјалне намене „Кобре“, који је непосредно потчињен Управи војне полиције.

Полицијске послове у Војсци Србије и Министарству одбране, мере, радње и полицијска овлашћења примењују овлашћена службена лица Војне полиције. Која се лица сматрају овлашћеним службеним лицима Војне полиције, начин примене полицијских мера и радњи и полицијских овлашћења и обављање задатака и послова Војне полиције, прописује министар одбране.

При обављању послова који су им поверени овлашћена службена лица Војне полиције у поступању према запосленима у Министарству одбране и припадницима Војске Србије имају обавезе и овлашћења у складу са Законом о кривичном поступку, Законом о полицији и подзаконским актима који су у вези са њим.

²³ Члан 53 Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС“ бр. 116/2007, 88/2009, 101/2010, 10/2015, 88/2015, 36/2018, 94/2019 и 74/2021)

Војна полиција може применити службена овлашћења и према цивилима у случајевима:

- 1) када примењује овлашћења према лицима у Министарству одбране и Војсци Србије која су се затекла са њима при извршењу кривичног дела;
- 2) ако их у рејону војних објеката, распореда војних јединица или у њима затекне у вршењу престапа или кривичног дела;
- 3) када обавља послове обезбеђења војних објеката, одређених личности, наоружања и регулисања и контроле војног путног саобраћаја;
- 4) када постоје основи сумње да су учинили кривично дело на штету Министарства одбране и Војске Србије за које се гони по службеној дужности;
- 5) када пружа помоћ Полицији на јавним местима;
- 6) у условима ванредног и ратног стања.

Изменама и допунама Закона о Војсци предвиђен је систем контроле над Војном полицијом. Унутрашњу контролу рада припадника Војне полиције у погледу законитости примене полицијских овлашћења, мера и радњи врши посебна организациона јединица у саставу Управе Војне полиције.

Устав Републике Србије одређује да се војска налази под цивилном и демократском контролом, док Закон о Војсци детаљније разрађује ову уставну одредбу истичући предмет као и субјекте контроле Војске Србије²⁴. Контрола система одбране подразумева да све одлуке које се доносе о развоју и употреби елемената система одбране, буду у надлежности демократски изабраних органа цивилне власти са циљем да се утврди да ли је деловање система одбране у складу са позицијом утврђеном Уставом, као и са политиком коју наведени представнички и извршни органи власти утврђују у својим актима²⁵.

Систем одбране заснива се на одређеним начелима чија примена доприноси његовом успешном функционисању и извршавању његових задатака.

²⁵ Види на: <https://www.vs.rs/>

Систем одбране Републике Србије функционише у складу са Уставом и правним прописима који регулишу његово функционисање. Сви елементи система одбране извршавају послове из своје надлежности у оквиру уставних одредби и закона донетих на основу Устава, а ради оставаривања заједничког циља усклађују своје активности уз оптимално коришћење људских и материјалних ресурса Патриотизам, као принцип, доприноси свести о значају слободе, мира, припадности народу и држави, као и одговорности за одбрану њених интереса. Систем функционише у континуитету, независно од околности, проактивним деловањем чиме се осигурава правпремено реаговање на изазове, ризике и претње по безбедност Републике Србије и прилагођава своје функционисање променама у окружењу.

IV УПРАВЉАЧКА СТРУКТУРА СИСТЕМА БЕЗБЕДНОСТИ

Надлежности у области безбедности Устав Републике Србије је разделио у складу са начелом поделе власти. Подела власти на законодавну, извршну и судску условила је да свака грана власти добије своју надлежност у систему националне безбедности, која је у вези са улогом коју свака грана власти има у политичком систему и самим тим се може закључити да систем националне безбедности представља подсистем политичког система који је организован на начелима правног поретка државе (Драгишић, 2011: 21).

„Систем националне безбедности јесте уређен скуп, међусобно функционално повезаних, државних органа који су одговорни за безбедност Србије и њених грађана. Овим се системом осигуравају сарадња и координација између надлежних државних органа, те јасна подела надлежности и улога. Систем би требало да, у складу са безбедносним потребама и могућностима државе и грађана, допринесе сврсисходном и рационалном, те учинковитом и делатном испуњавању мисија и задатака свих државних органа који су одговорни за безбедност Републике Србије и њених грађана (Хацић, 2012: 24).

Законодавна власт системом националне безбедности руководи доношењем закона, контролним функцијама које прописује Устав и доношењем буџета, што представља најјачи механизам утицаја на субјекте система безбедности јер се на тај начин одређује финансијски оквир у ком систем функционише, а самим тим и контролише утрошак буџетских средстава. Извршна власт у оквиру својих надлежности спроводи у дело законе и друге правне акте законодавне власти и оперативно руководи комплетним државним апаратом. Улога судске власти огледа се у остваривању грађанских права и заштити законитости у друштву, затим у контролној улози коју има, у смислу могућности грађана да се обрате судовима како би заштитили своја права која су им повређена деловањем органа безбедности.

Анализом система националне безбедности може се закључити да се систем састоји из институционалног, акционог и нормативног дела. Државни органи који чине управљачки део система националне безбедности и органи који чине извршни део система националне безбедности чине институционални део система.

Активности којима се успоставља и мења систем националне безбедности и одређују главни циљеви називају се системске активности, а оне преко којих систем делује, функционалне активности. Заједно системске и функционалне активности представљају акциони део система националне безбедности (Драгишић, 2011: 24).

Систем националне безбедности мора бити правно уређен нормама којима се систем конституише и којима се одређују надлежности органа који обављају послове од значаја за националну безбедност. Основе система националне безбедности одређене су уставом, законима, стратегијско-доктринарним документима и представљају нормативни део система националне безбедности.

Органи који се у оквиру система безбедности баве системским активностима, односно активностима којима се систем безбедности конституише, мења и усмерава, можемо назвати управљачким делом система, док органе и организације који спроводе оперативне активности на извршавању безбедносне политике, смерница и задатака које су утврдили управљачки органи називамо извршни део система (Драгишић, 2011: 59).

У наставку рада пажња ће бити усмерена на управљачку, односно наредбодавну структуру система националне безбедности коју чине:

1. Народна скупштина Републике Србије;
2. Председник Републике Србије;
3. Влада Републике Србије.
4. Савет за националну безбедност

4.1 Народна скупштина Републике Србије

У оквиру правног поретка Републике Србије део прописа уређује, како област националне безбедности, тако и друштвених односа у оквиру система. Како безбедност представља једну од најбитнијих функција сваког друштва, основе сваког безбедносног система су уређене првенствено уставом. Важећи Устав Републике Србије дефинисао је народну скупштину као највише представничко тело и носиоца уставотворне и законодавне власти у Републици Србији. У оквиру својих овлашћења Народна скупштина доноси и мења Устав, одлучује о промени границе Републике Србије, расписује републички референдум, потписује међународне уговоре када је предвиђена законска обавеза њихове ратификације, одлучује о рату и миру и проглашава ратно и ванредно стање, надзире рад служби безбедности, доноси законе и друге опште акте Републике Србије, усваја стратегију одбране, буџет и завршни рачун Републике Србије и даје амнестију на кривична дела.²⁶

Уставотворна и законодавна делатност чине суштину управљачке делатности у систему националне безбедности. Уставом се дефинишу вредности једног друштва, одређује комплетна структура државне власти, основна начела и циљеви политичког система на основу којих се конституише систем националне безбедности. Уставне одредбе које се тичу система националне безбедности детаљније се разрађују законима који прописују надлежност, статус и начин функционисања сваког државног органа (Кековић, Димитријевић, 2017: 137).

Законодавна власт подразумева право Народне скупштине да доноси законе и друге правне акте којима регулише правни поредак државе. Законодавни поступак се састоји из фазе предлагања закона односно законодавне иницијативе, која је у надлежности и извршне власти и Народне скупштине, затим фазе расправљања и усвајања закона, која је у целини у надлежности Народне скупштине, и на крају фазе ступања закона на снагу која је у потпуности у надлежности извршне власти.

²⁶ Члан 99 Устава Републике Србије („Службени гласник РС" бр.98/06 и 115/21)

Следеће овлашћење Народне скупштине које је у тесној вези са системом националне безбедности јесте доношење буџета. Одлучивањем о буџету Народна скупштина детаљно одређује расходе Владе и самим тим одобрава политику Владе јер предлогом буџета Влада исказује своје планове за наредну годину.

Потврђивање међународних уговора које закључују представници извршне власти једно је од овлашћења Народне скупштине које је значајно из више разлога. Прво, међународни уговори из области националне безбедности морају бити ратификовани у виду закона, који касније одређују стратегију и доктрину одбране Републике Србије као и друге стратешке документе неопходне за изградњу система националне безбедности. Затим, иако носиоци извршне власти закључују међународне уговоре, међу којима су уговори којима се регулишу међународни односи наше државе у области националне безбедности, Народна скупштина је та која врши контролу извршне власти тиме што потврђује или одбија међународне уговоре које потписују Влада и Председник.

Још једно важно овлашћење за националну безбедност јесте проглашење ратног и ванредног стања које је према Уставу у искључивој надлежности Народне скупштине. Ратно или ванредно стање се могу прогласити када околности прете да угрозе опстанак државе или грађана. За проглашење је неопходна већина укупног броја посланика и може трајати најдуже 90 дана, с тим да се може продужити за још толико у случају да опасност није отклоњена. Уколико Народна скупштина не може да се састане, одлуку о ванредном стању доносе председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе.

Проглашено ратно или ванредно стање доводи до промена у правном поретку. У тим ситуацијама долази до ограничавања одређених људских права и слобода, поједини закони се стављају ван снаге, јача се улога Владе која у таквој ситуацији доноси велики број уредби са снагом закона. Због тога је битно да је за проглашење надлежна скупштина како не би дошло до злоупотребе од стране извршне власти.

Усвајање Стратегије одбране, према Уставу, у надлежности је Народне скупштине, док о Стратегији националне безбедности се у Уставу не говори, иако је општији документ на основу ког би требало донети све остале документне из области националне безбедности. Међутим, на предлог Владе Народна скупштина је усвојила Стратегију националне безбедности Републике Србије.

Народној скупштини додељена је и функција надзора над радом служби безбедности непосредно и преко надлежног одбора Народне скупштине који према Закону о основама уређења служби безбедности треба да надзире уставност и законитост рада служби безбедности као и усклађеност рада служби безбедности са стратегијом националне безбедности, стратегијом одбране и безбедносно - обавештајном политиком Републике Србије. Одбор врши и надзор и над поштовањем политичке, идеолошке и интересне неутралности у раду служби безбедности, надзире законитост примене посебних поступака и мера за тајно прикупљање података, законитост трошења буџетских и других средстава за рад, разматра предлоге, петиције и представке грађана који су упућени Народној скупштини у вези са радом служби безбедности и предлаже мере за њихово решавање²⁷. Закон истиче да је директор службе безбедности дужан да се одазове на позив за седницу Одбора, осим у ситуацијама када је спречен, али тада мора да упути на седницу свог заменика, односно овлашћеног представника.

Директор службе безбедности, најмање једном у току редовног заседања Народне скупштине, подноси Одбору редовни извештај о раду службе, док на захтев Одбора или по потреби може поднети и ванредни извештај. Такође на захтев Одбора, директор мора да омогући члановима Одбора приступ у просторије службе, дозволи им увид у документацију, пружи податке и информације о раду службе и одговори на њихова питања у вези са радом службе. С обзиром на природу посла, не могу сви подаци бити доступни члановима одбора и у складу с тим они не могу од службе тражити податке о идентитету садашњих и бивших сарадника службе, припадницима службе са прикривеним идентитетом, трећим лицима којима би откривање тих података могло нашкодити, методима прибављања обавештајних и безбедносних података, акцијама које су у току, начину примене посебних поступака и

²⁷ Члан 16 Закона о основама уређења служби безбедности ("Службени гласник РС" бр 116/2007 и 72/2012)

мера, подацима и информацијама које су прибављене разменом са страним службама и међународним организацијама, тајним подацима и информацијама других државних органа у поседу службе²⁸.

Народна скупштина, ради разматрања предлога закона и других аката, праћења спровођења политике Владе, праћења извршавања закона и других аката, разматрања плана рада и извештаја надлежних министарстава и других државних органа, давања сагласности на акте државних органа, оснива стална и привремена радна тела, одборе, анкетне одборе и комисије. За систем безбедности значајна су два стална одбора, одбор за одбрану и унутрашње послове и Одбор за контролу служби безбедности.

Одбор за одбрану и унутрашње послове разматра предлоге закона и других аката из области војне, радне и материјалне обавезе, мобилизације, ванредног и ратног стања, статусних и других питања професионалних припадника Војске Србије, војног школства, међународне сарадње у области одбране и војне сарадње; одржавања јавног реда и мира, окупљања грађана; безбедности саобраћаја на путевима; безбедности државне границе и контроле преласка границе и кретања и боравка у граничном појасу; боравка странаца; промета и превоза оружја, муниције, експлозивних и других опасних материја из делокруга министарства надлежног за унутрашње послове; заштите од пожара; држављанства; јединственог матичног броја грађана; пребивалишта и боравишта грађана; личне карте; путне исправе; међународне помоћи и других облика међународне сарадње у области унутрашњих послова; илегалне миграције; азила²⁹. Поред тога, Одбор за одбрану и унутрашње послове разматра и друга питања која се односе на Војску Србије, одбрану Републике Србије, производњу, промет и превоз наоружања и војне опреме и упућивање припадника Војске Србије и других снага обране у мултинационалне операције ван граница Републике Србије. Одбор такође разматра и најбитнија стратегијско доктринарна документа од значаја за безбедност Републике Србије, односно стратегију националне безбедности и стратегију одбране. Такође се бави и питањима у вези са остваривањем парламентарне контроле Војске Србије и одбрамбеног система, предлозима буџетских средстава потребних

²⁸ Члан 18 Закона о основама уређења служби безбедности („Службени гласник РС“ бр. 116/2007 и 72/2012)

²⁹ Члан 49 Пословника Народне скупштине Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 20/2012).

за деловање Војске Србије и контролом трошења тих средстава, извештајима Министарства одбране, које министар одбране тромесечно подноси Одбору, питања из области јавне и државне безбедности, извештајима о раду министарства надлежног за унутрашње послове о стању безбедности у Републици Србији³⁰.

Одбор за контролу служби безбедности у свом раду надзире уставност и законитост рада служби безбедности; усклађеност рада служби безбедности са стратегијом националне безбедности, стратегијом одбране и безбедносно-обавештајном политиком Републике Србије; поштовање политичке, идеолошке и интересне неутралности у раду служби безбедности; и законитост примене посебних поступака и мера за тајно прикупљање података. Одбор разматра предлог буџетских средстава потребних за рад служби безбедности и надзире законитост трошења буџетских и других средстава за рад, и разматра и усваја извештаје о раду служби безбедности. Као и остали скупштински одбори, и Одбор за контролу служби безбедности разматра предлоге закона, других прописа и аката, само из надлежности служби безбедности, односно покреће иницијативе и подноси предлоге закона из надлежности служби безбедности. Посебно важно за рад овог одбора јесте разматрање предлога, петиција и представки грађана који су упућени Народној скупштини у вези с радом служби безбедности, и предлагање мера за њихово решавање, као и утврђивање чињеница о утврђеним незаконитостима или неправилностима у раду служби безбедности и њихових припадника³¹.

Начин на који устав дефинише Народну скупштину ставља је на сам врх пирамиде државних органа јер она представља највиши израз народног суверенитета у Републици Србији која одређује основе правног поретка Србије и правни оквир за деловање свих других државних органа. У систему националне безбедности уставотворна и законодавна делатност народне скупштине чини основу управљачке делатности (Драгишић, 2011, 61).

³⁰ Члан 49 Пословника Народне скупштине Републике Србије („Службени гласник РС” бр. 20/2012).

³¹ Члан 66 Пословника Народне скупштине Републике Србије („Службени гласник РС” бр. 20/2012).

4.2 Улога извршне власти у систему националне безбедности Републике Србије

Извршна власт има изузетан значај за вођење државне политике. Она одређује општи правац политике, предлаже законе, извршава законе, доноси подзаконске акте, организује, усклађује, усмерава и контролише активности из оквира свих управних области.

Национална безбедност је великим делом у надлежности извршне власти која организује и спроводи практично све мере и активности из области безбедности. У парламентарном систему поделе власти, што је случај код нас, извршна власт је најчешће организована по бицефалном принципу и сачињавају је председник државе и Влада.

4.2.1 Председник Републике Србије

Устав Републике Србије, утврдио је начело поделе власти и модел бицефалне егzekутиве, коју чине Влада и председник Републике.

Положај председника Републике Србије у систему националне безбедности одређен је његовим уставним положајем врховног команданта Војске Србије.

Председник Републике бира се на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са законом. Изборе за председника Републике расписује председник Народне скупштине. Током обављања мандата није дозвољено обављање ниједне друге функције нити професионалне делатности.

Мандат председника Републике траје пет година и почиње даном полагања заклетве пред Народном скупштином, а престаје истеком времена на које је изабран, оставком коју подноси Народној скупштини или разрешењем до којег долази због повреде Устава или одлуком Народне скупштине, гласовима најмање две трећине народних посланика. Председник Републике ужива имунитет као народни посланик. О имунитету председника Републике одлучује Народна скупштина.

Када је председник Републике спречен да обавља дужност или му мандат престане пре истека времена на које је биран, замењује га председник Народне скупштине у трајању најдуже три месеца.

Као што је већ споменуто, председник Републике према Уставу командује војском и поставља, унапређује и разрешава официре Војске Србије. Поред овог овлашћења, председник Републике Србије председава Саветом за националну безбедност, у складу са Законом о основама уређења служби безбедности. У вези са радом Савета за националну безбедност, председник сазива седнице, утврђује предлог дневног реда седница Савета, потписује закључке и друге акте и, на своју иницијативу или на иницијативу других чланова Савета, позива на седнице Савета руководиоце других државних органа и институција, као и друга лица која нису чланови Савета. Поред тога, указује на одређена питања и проблеме из области националне безбедности и иницира њихово решавање.

На основу надлежности које му даје Закон о Војсци Србије³², председник може ефикасно и ефективно да остварује улогу врховног команданта оружаних снага. Поред тога, Закон о одбрани одређује да председник у систему одбране:

- 1) одлучује о употреби Војске Србије и командује Војском Србије у миру и рату;
- 2) утврђује основе развоја и опремања Војске Србије;
- 3) утврђује основе мирнодопске и ратне организације Војске Србије;
- 4) одређује родове и службе Војске Србије, на предлог министра одбране;
- 5) уређује систем командовања у Војсци Србије и прати спровођење система командовања;
- 6) усваја План употребе Војске Србије и наређује њену употребу;
- 7) доноси смернице за изградњу оперативне и функционалне способности Војске Србије, на предлог министра одбране;
- 8) поставља и разрешава начелника Генералштаба, уз мишљење министра одбране;
- 9) поставља, унапређује и разрешава официре на формацијска места за која је прописан чин генерала и одлучује о престанку њихове службе, на предлог министра одбране;

³² Члан 17 Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС“ бр. 116/2007, 88/2009, 101/2010 - др. закон, 10/2015, 88/2015 - одлука УС, 36/2018, 94/2019 и 74/2021 - одлука УС)

- 10) наређује спровођење мера приправности Војске Србије у случају ратног или ванредног стања;
- 11) наређује мобилизацију Војске Србије;
- 12) доноси основна правила и друга акта која се односе на употребу Војске Србије;
- 13) доноси Правило службе Војске Србије и друга правила којима се уређују унутрашњи ред и односи у вршењу војне службе;

4.2.1 Влада Републике Србије

Поред шефа државе, у парламентарним системима са бифеалном организацијом извршне власти постоји и Влада као орган извршне власти. Важећи Устав дефинисао је Владу као носиоца извршне власти, чиме јој је дат јачи положај у односу на другу страну бифеалне егзекутиве у нашем уставном поретку. Потпуно је одвојена од председника Републике, који нема никакве директне контролне механизме над радом Владе, осим тога што предлаже Народној скупштини мандатара за састав Владе и ту се његове директне надлежности завршавају.

Влада у систему безбедности управља министарствима у домену националне безбедности, предлаже и реализује политику националне безбедности, усмерава и контролише функционисање система националне безбедности, обезбеђује финансијска средства за потребе система националне безбедности и обезбеђује реализацију међународних уговора и споразума у области националне безбедности. Влада политику националне безбедности обликује кроз општу државну политику, дефинисањем и вођењем спољне политике и кроз усвајање основних правних докумената на којима се базира политика националне безбедности државе (Кековић, Димитријевић, 2017: 140).

Контролу над њеним радом обавља Народна скупштина која располаже контролним механизмима који стоје на располагању народним посланицима попут посланичког питања, интерпелације и гласања о (не)поверењу Влади. Народна скупштина донела је низ закона и стратегија којима се регулише област националне безбедности, а који Влади одређују улогу

у систему националне безбедности. Неки од њих су Стратегија националне безбедности, Стратегија одбране, Закон о Војсци, Закон о одбрани итд.

Влада, на основу закона, руководи системом одбране, осим Војске Србије, где надлежности дели са председником Републике. Закон о Војсци Србије не одређује посебне надлежности Влади у руковођењу и командовању Војском Србије, јер је то у надлежности председника Републике. Међутим, закон одређује надлежности у руковођењу и командовању војском министру одбране, који је члан владе и има обавезу да спроводи политику коју је дефинисала Влада³³.

Значајна је улога Владе у руковођењу обавештајно - безбедносним системом Републике Србије. Централна обавештајно - безбедносна агенција у држави јесте Безбедносно-информативна агенција, која је агенција владе. Влада поставља и разрешава директора Безбедносно - информативне агенције. Такође доноси смернице које се односе на обавештајно - безбедносно политику Републике Србије, чиме се усмерава рад Безбедносно - информативне агенције, Војнобезбедносне и Војнообавештајне агенције. Доношењем обавештајно - безбедносне политике даје оквир у којем морају деловати све обавештајно - безбедносне службе, што представља најзначајнији акт управљања обавештајно - безбедносним сектором, који представља срж сваког система националне безбедности.

У вези са Саветом за националну безбедност, улога Владе огледа се у чињеници да већину чланова чине представници Владе, као и да Канцеларију Савета за националну безбедност образује Влада. Канцеларија Савета за националну безбедност јесте служба Владе и она обавља административно - техничке послове за потребе Савета за националну безбедност.

Иако Устав омогућава Влади да буде главни носилац вођења политике националне безбедности, постоје нека ограничења, која се огледају у законодавству, које је у

³³ Члан 18 Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС“ бр. 116/2007, 88/2009, 101/2010 - др. закон, 10/2015, 88/2015 - одлука УС, 36/2018, 94/2019 и 74/2021 - одлука УС)

надлежности Народне скупштине и у командовању Војском Србије, које се налази у рукама председника Републике Србије.

Кроз утврђивање и вођење политике Влада у највећој мери обликује политику националне безбедности Републике Србије, користећи се уставним и законским механизмима који јој стоје на располагању. Политика националне безбедности обликује се кроз усвајање основних докумената на којима се базира политика националне безбедности државе (Драгишић, 2011: 77).

4.3 Савет за националну безбедност

Савет за националну безбедност је орган који утврђује основе политике националне безбедности и дефинише мере и активности за очување и унапређење националне безбедности и за заштиту виталних националних интереса Републике Србије. Савет се бави питањима из области одбране, унутрашњих послова и рада служби безбедности. Разматра њихову међусобну сарадњу, као и сарадњу са другим државним органима и даје предлоге за унапређење националне безбедности Републике Србије. Савет прати и координира рад елемената система националне безбедности, утврђује ниво успешности примене Стратегије националне безбедности.

Влада оснива Канцеларију Савета за националну безбедност³⁴ као службу Владе, која обавља послове у вези са сазивањем и припремањем седница Савета, послове у вези са праћењем спровођења смерница и закључака Савета, послове административно-техничке подршке Бироу за координацију;

Седницама Савета руководи председник Републике Србије, а остали чанови су:

1. председник Владе
2. министар одбране
3. министар унутрашњих послова
4. министар правде

³⁴ Види на: <https://nsa.gov.rs/>

5. начелник Генералштаба Војске Србије
6. директори БИА, ВБА и ВОА
7. секретар Савета.

Савету припада и **Биро за координацију рада служби безбедности** у чијем раду поред директора служби безбедности и секретара Савета, могу да учествују и представници других државних органа, организација и институција, по позиву, а то могу да буду:

1. представници Министарства спољних послова;
2. директор полиције и начелници управа полиције;
3. Републички јавни тужилац;
4. директор Управе царина;
5. руководиоци других државних органа, организација и институција.

Биро за координацију оперативно усклађује рад служби безбедности и извршава закључке Савета о питањима из своје надлежности.

Стручне и техничке услове рада Савета за националну безбедност обезбеђује Канцеларија савета за националну безбедност и заштиту тајних података која представља стручну службу Владе Републике Србије, и у њеној надлежности су послови спровођења и контроле примене Закона о тајности података, као и надзор над спровођењем овог закона.

Основне надлежности Канцеларија савета за националну безбедност³⁵ и заштиту тајних података садржане су у Закону о основама уређења служби безбедности, Закону о тајности података, Закону о информационој безбедности.

Директор Канцеларије Савета подноси Влади годишњи извештај о активностима у оквиру надлежности Канцеларије Савета. Размена тајних података са страним државама и међународним организацијама врши се преко Канцеларије Савета, осим ако посебним законом или закљученим међународним споразумом није другачије одређено.

³⁵ Види на: <https://nsa.gov.rs/>

Финансијска средства за рад Канцеларије Савета обезбеђују се буџетом Републике Србије, а утврђена су Законом о буџету и усклађена са Финансијским планом Канцеларије Савета. Закон о основама уређења служби безбедности Републике Србије, којим је уређен рад Савета, не садржи ниједну одредбу о унутрашњој контроли.

V ОБАВЕШТАЈНО – БЕЗБЕДНОСНИ СИСТЕМ

Обавештајно - безбедносне службе су саставни елемент система националне безбедности сваке савремене државе и оне су се развијале упоредо с развојем самих држава са циљем прикривања властитих и сазнања туђих намера, како би се на адекватан начин и правовремено утврдила стратегија заштите сопствених интереса и вредности. Устав као највиши правни акт државе и Стратегија националне безбедности као полазни стратешко - доктринарни документ одређују правце деловања обавештајно - безбедносних служби, док делокруг њиховог рада дефинишу закони и подзаконски акти ових институција.

Обавештено - безбедносни систем као подсистем система националне безбедности чине службе безбедности као део извршне структуре. Оне се могу схватити као политичка функција државе, тј. скуп активности и мера којима се држава штити од актуелних или потенцијалних непријатеља и као специјализоване организације које примењују мере, радње и средства којима се остварује функција безбедности. Службе безбедности делују на откривању, праћењу, спречавању и сузбијању активности које угрожавају постојеће државно уређење од унутрашњих политичких противника који делују са противуставних позиција и од обавештених и субверзивних активности других држава, односно њихових специјализованих служби и установа (Кековић, Димитријевић, 2017: 146).

Доношењем Закона о основама уређења служби безбедности Републике Србије одређене су основе обавештено - безбедносног система, усмеравање и усклађивање рада служби безбедности у Републици Србији и надзор над њиховим радом. Затим су усвојени Закон о ВОА и ВБА и измене Закона о БИА. Самим тим, данас у Републици Србији постоје три службе безбедности, а то су Безбедносно-информативна агенција (БИА) као цивилна, национална и централна служба безбедности Републике Србије Војнобезбедносна (ВБА) и Вонообавештајна агенција (ВОА) као ресорне службе безбедности у оквиру Министарства одбране.

5.1 Реформа сектора безбедности

Реформа сектора безбедности Републике Србије је значајна за стабилност државе и за њену европску интеграцију. Због тежњи ка прикључењу Европској унији, Србија мора ускладити свој систем безбедности са европским стандардима и међународним правом. Процес подразумева модернизацију и професионализацију безбедносних служби, као и повећање транспарентности, одговорности и ефикасности у њиховом раду.

Циљ реформе сектора безбедности јесте отклањање препрека које неререформисан сектор безбедности представља за процес демократизације.

Крајем прошлог века полиција је милитаризована, криминализована и политизована, и као таква постала је главни инструмент репресије намењен очувању ауторитарне власти. Полиција је била деградирана, како у погледу организације, тако и по питањима кадровске политике, професионализма, стандарда поступања, обучености и опремљености. Све то је довело до опадања угледа полиције у јавности (Кековић, Димитријевић, 2017: 284).

Темељније реформе безбедносног сектора у Републици Србији започете су после политичких промена 2000. године, када је Министарство унутрашњих послова реорганизовано. Од ресора државне безбедности формирана је Безбедносно-информативна агенција, а прва генерација реформи МУП-а се спроводи до 2005. године и доношења новог Закона о полицији.

Успостављањем правног оквира за реформу српске полиције дефинисана су правила за организовање и деловање полиције, као и механизми цивилне контроле. Недостак у овим реформама представља непостојање стратешког приступа који би био предуслов за успешну дугорочну реформу. Покушај решавања недостатка стратешког приступа представља Стратегија развоја Министарства унутрашњих послова за период 2011 - 2016, а затим и Стратегија развоја Министарства унутрашњих послова за период 2018 - 2023. Даљи наставак реформи омогућен је доношењем новог Закона о полицији (Јовановић, 2016: 138).

Државна заједница Србија и Црна Гора наследила је систем безбедности који је постојао у СР Југославији, па су тако на основу Закона о службама безбедности СРЈ у том периоду у државној заједници деловале у оквиру Савезне владе Војна служба безбедности

и Војна обавештајна служба, а су у оквиру Савезног министарства за иностране послове деловале Служба за истраживање и документацију (СИД) и Служба безбедности. Као наследнице Војне службе безбедности и Војне обавештајне службе при Министарству одбране формиране су Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција .

Србија је тек након осамостаљења почела интензивније да ради на дефинисању сопственог обавештајн - безбедносног система што је учињено доношењем Закона о основама уређења служби безбедности Републике Србије према коме усмеравање и усклађивање служби безбедности обавља Савет за националну безбедност и Биро за координацију рада служби безбедности и у коме се наводи да су службе безбедности у Републици Србији Безбедносно - информативна агенција, као посебна организација и Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција, као органи управе у саставу Министарства одбране. Надзор, према закону, обавља Народна скупштина непосредно и преко Одбора за контролу служби безбедности.

5.2 Закон о основама уређења служби безбедности

Усвојен је 2007. године у новонасталим околностима, затеченим законом који су регулисали рад служби безбедности пре доношења новог Устава 2006. године. Ступањем на снагу овог закона престао је да важи Закон о службама безбедности СРЈ, по којем су Савезна Република Југославија и касније Државна заједница СЦГ имале четири службе безбедности на савезном нивоу (Кековић, Димитријевић, 2017: 148).

Закон предвиђа постојање три службе безбедности: Безбедносно-информативне агенције, као посебне организације, и Војнобезбедносне агенције и Вонообавештајне агенције, као органа управе у саставу Министарства одбране.

Усвајањем закона поставили су се темељи за дефинисање нормативних оквира за функционисање служби безбедности и тела за усмеравање и усаглашавање рада самих служби безбедности. У закону Службе безбедности нису детаљно разрађене, али се прелазним одредбама наглашава да ће се њихов рад уредити посебним законима као што

су Закон о Безбедносно - информативној агенцији и Закон о Војнобезбедносној агенцији и Вонообавештајној агенцији.

Према Закону о основама уређења служби безбедности, поменуте службе безбедности део су јединственог безбедносно - обавештајног система. Закон уређује основе безбедносно - обавештајног система, усмеравање и усклађивање рада служби безбедности и надзор над њиховим радом. Када су службе безбедности у питању, закон пружа основна начела деловања служби и одређује шта је безбедносно-обавештајни систем Републике Србије, а шта Савет за националну безбедност.

5.3 Безбедносно-информативна агенција

Доношењем Закона о Безбедносно - информативној агенцији 2002. године, БИА је основана као самостална агенција, настала издвајањем одређених надлежности и функција из Министарства унутрашњих послова, при чему је стекла својство правног лица. БИА је специјализована и самостална владина агенција, задужена за обавештајне, контраобавештајне и друге послове безбедности. Непосредно је подређена Влади Републике Србије, а за свој рад одговара Народној скупштини и Влади. У свом раду придржава се ставова и смерница Владе које се односе на обавештајно - безбедносну политику Републике Србије.

Делокруг рада Безбедносно - информативне агенције дефинисан је законом и обухвата послове који се односе на **заштиту безбедности Републике Србије** што подразумева надлежност за откривање и спречавање свих делатности усмерених на подривање или рушење Уставом утврђеног поретка Републике Србије. Затим послове **прикупљања и обраде безбедносно-обавештајних података** где БИА истражује, прикупља, обрађује и процењује податке који су од значаја за безбедност Републике Србије и информише надлежне органе свим сазнањима³⁶. Закон такође дефинише друге послове које БИА обавља као део свог делокруга рада.

³⁶ Члан 2 Закона о Безбедносно - информативној агенцији („Службени гласник РС“ бр. 42/2002, 111/2009, 65/2014 - УС, 66/2014, 36/2018.)

С обзиром да је БИА безбедносна и обавештајна служба, делокруг њеног рада подразумева:

- **Обавештајне послове** који представљају мере и поступке који се предузимају ради остваривања увида у стање, могућност и намере појединих држава и појава које су објекат обавештајног истраживања како би се на основу тих сазнања предузимале одговарајуће активности на политичком, економском и војном нивоу. Обавештајна делатност се одвија кроз обавештајни поступак који обухвата планирање и организовање, прикупљање података, обраду и процену података и достављање података (Стајић, 2015: 228).
- **Контраобавештајне послове** који се углавном одвијају на територији Републике Србије и заштитног су карактера. Спроводе се како би се открио и онемогућио рада страних обавештајних служби и других актера који се тајно баве подривачким активностима.
- **Други безбедносни послови:** Сузбијање делатности усмерених на вршење организованог криминала, тероризма, као и најтежих кривичних дела против човечности и међународног права, као и против Уставом утврђеног поретка.

Закон припаднике БИА приликом обављања својих послова овлашћује да траже и добију од државних и других органа, правних и физичких лица обавештења, податке и стручну помоћ од значаја за разјашњавање чињеница које су у вези са обављањем послова и делокруга рада БИА, с тим да нико не може бити приморан на ту сарадњу, али ускраћивање помоћи и давање обавештења мора бити засновано на законом утврђеним разлозима³⁷. О предузетим активностима и другим пословима из своје надлежности БИА обрађује, чува и користи прикупљене информације и документацију, о чему води одговарајуће евиденције и обезбеђује заштиту тајности тих података и докумената. У циљу обављања послова и задатака из своје надлежности, БИА користи одговарајуће оперативне методе, мере и радње, као и одговарајућа оперативна - техничка средства, а одлуку о примени одређених метода, мера и средстава доноси директор или лице које он овласти.

³⁷ Поставља се питање да ли грађани и правна лица знају на основу ког закона доносе одлуку да не пруже обавештења агенцији.

БИА примењује све савремене обавештајне методе, попут прикупљања обавештајних података коришћењем отворених извора информација, метода непосредне опсервације, агентурног метода, метода симпатизера (политичких пријатеља) и метода оперативне технике.

Посебне мере које примењује Агенција на основу Закона о БИА, а којима се одступа од неповредивости тајне писама и других средстава општења јесу³⁸:

1. тајни надзор и снимање комуникације без обзира на облик и техничка средства преко којих се обавља или надзор електронске или друге адресе;
2. тајни надзор и снимање комуникације на јавним местима и местима којима је приступ ограничен или у просторијама;
3. статистички електронски надзор комуникације и информационих система у циљу прибављања података о комуникацији или локацији коришћене мобилне терминалне опреме;
4. рачунарско претраживање већ обрађених личних и других података и њихово упоређивање са подацима који су прикупљени

Законско решење одређује надлежност председника Вишег суда у Београду, односно судије којег он одреди међу судијама који су распоређени у Посебно одељење тог суда за које је законом одређено, да поступа у предметима кривичних дела организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела.

Ако усвоји предлог за одређивање посебне мере суд доноси наредбу која садржи назив посебне мере, расположиве податке о лицу, групи или организацији према којој ће бити примењивана, разлоге о испуњености услова, начин примене, обим и трајање посебне мере. Посебна мера може трајати три месеца, а због прикупљања доказа може се продужити највише још три пута у трајању од по три месеца. Примена посебне мере се прекида чим престану разлози за њену примену.

³⁸ Члан 13 Закона о Безбедносно - информативној агенцији („Службени гласник РС“ бр. 42/2002, 111/2009, 65/2014 - УС, 66/2014, 36/2018)

У случају да не усвоји предлог за одређивање посебне мере суд доноси решење против кога директор Агенције може изјавити жалбу Апелационом суду у Београду. Одлуку о жалби доноси судско веће посебног одељења Апелационог суда у року од 48 сати од часа изјављивања жалбе.

Законске одредбе предвиђају могућност директора Агенције да у току примене посебних мера може издати наредбу о проширењу мере и на друго средство комуникације, електронску и другу адресу, уколико припадник агенције уочи да одређено лице, група лица или организација користи друго средство комуникације или други простор. У том случају накнадно се подноси предлог за проширење примене посебне мере, а уколико у року од 48 сати судија Посебног одељења Вишег суда у Београду не одобри проширење мере, материјал прикупљен на тај начин се у присуству судије уништава, уз сачињавање записника о том предмету³⁹.

Материјал прикупљен на овакав начин може да се достави јавном тужилаштву и послужиће као доказ за покретање и вођење кривичног поступка.

БИА је овлашћена и да, кад посебни разлози безбедности Републике Србије то захтевају, преузме и обавља послове који су у надлежности Министарства унутрашњих послова под условима и на начин на који то раде овлашћена службена лица и радници на одређеним дужностима Министарства унутрашњих послова, Одлуку о сарадњи доносе директор БИА и министар унутрашњих послова.

За обављање послова из непосредног делокруга БИА образоване су организационе јединице, па су тако у Централни службе организоване следеће управе:

- Под начелником оперативе: управа за супротстављање страним обавештајним службама, управа за супротстављање тероризму и међународном организованом криминалу, управа за обавештајни рад, управа за технику, управа за анализу и управа за међународну сарадњу;

³⁹ Члан 156 Закона о Безбедносно - информативној агенцији, („Службени гласник РС бр. 42/2002, 111/2009, 65/2014 - УС, 66/2014, 36/2018)

- Под начелником за безбедност: управа за безбедносну заштиту и управа за обезбеђење;
- Под начелником логистике: управа за телекомуникације и ИТ, управа за људске ресурсе, управа за одржавање и управа за истраживање, развој и образовање у којој се налази Институт безбедности;

Поред управа у седишту Агенције, по територијалном принципу формирано је укупно шест регионалних центара БИА, са 28 територијалних центара БИА.

Организациона структура Безбедносно информативне агенције

Заснивање радног односа подразумева примену прописа који важе у Министарству унутрашњих послова⁴⁰. За попуњавање радних места у БИА није обавезан конкурс. Припадници Агенције су у статусу овлашћених службених лица, лица на одређеним дужностима и лица без овлашћења. Ради постизања политичке неутралности и непристрасности у раду, Закон о БИА прописује да припадници Агенције не могу бити чланови политичких партија, нити имају право на синдикално организовање као ни право на штрајк.

⁴⁰ Члан 206 Закона о Безбедносно - информативној агенцији („Службени гласник РС“ бр. 42/2002, 111/2009, 65/2014 - УС, 66/2014, 36/2018)

Поред извештаја о раду које директор БИА два пута годишње подноси Народној скупштини и Влади Републике Србије, контролу и надзор над радом Безбедносно-информативне агенције спроводе и Савет за националну безбедност, судови, независни државни органи и јавност. Народна скупштина Републике Србије контролу реализује преко надлежног Одбора за контролу служби безбедности, док Влада, поред обавезујућих смерница у вези са безбедносном политиком, поставља и разрешава директора, уредбама уређује питања која се односе на начин евидентирања, обраде, чувања, коришћења, заштите и достављања информација и докумената другим надлежним државним органима, облик и садржај службених легитимација, дисциплинску одговорност припадника Агенције. Судска контрола се састоји у контроли законитости над применом посебних поступака и мера из делокруга рада Агенције.

5.4 Војнобезбедносна и Војнообавештајна агенција

Војнобезбедносна агенција (ВБА) и Војнообавештајна агенција (ВОА) представљају ресорне службе безбедности јер су у питању органи управе у оквиру Министарства одбране Републике Србије. ВБА је контраобавештајна и безбедносна служба, док је ВОА обавештајна служба. Рад агенција уређен је Законом о основама уређења служби безбедности Републике Србије, Законом о ВБА и ВОА и подзаконским актима за његово спровођење. У свом раду су политички, идеолошки и интересно неутралне. Агенцијама руководе директори, односно лица која су завршила генералштабно усавршавање и која имају најмање девет година радног искуства на обавештајно - безбедносним пословима у систему одбране.

ВБА је задужена за безбедносну и контраобавештајну заштиту Министарства одбране и Војске Србије и у складу с тим обавља послове и задатке. Надлежна је да прикупља податке из јавних извора, од физичких и правних лица, од државних органа, организација и служби.

Овлашћена и да тајно прикупља податке применом посебних поступака и мера у случајевима када се подаци не могу другачије прикупити, а са циљем превентивног деловања ради заштите Министарства одбране и Војске Србије.

У складу са законом, овлашћења у вези са посебним поступцима и мерама тајног прикупљања података су⁴¹:

1. оперативни продор у организације, групе и институције
2. тајно прибављање и откуп докумената и предмета
3. тајни увид у евиденције података, у складу са законом
4. тајно праћење и надзор лица на отвореном простору и јавним местима уз коришћење техничких средстава
5. тајни електронски надзор телекомуникација и информационих система ради прикупљања података о телекомуникационом саобраћају, без увида у њихов садржај
6. тајно снимање и документовање разговора на отвореном и у затвореном простору уз коришћење техничких средстава
7. тајни надзор садржине писама и других средстава комуницирања, укључујући и тајни електронски надзор садржаја телекомуникација и информационих система
8. тајни надзор и снимање унутрашњости објеката, затворених простора и предмета.

За примену посебних поступака и мера⁴² неопходан је, или писани налог директора Војнобезбедносне агенције односно овлашћеног службеног лица ВБА, или одлука надлежног Вишег суда, или пак одлука Врховног касационог суда. Ко ће бити доносилац одлуке зависи од врсте мере која се примењује. У предлогу, односно одлуци, наводе се назив посебног поступка и мере, подаци о лицу, групи и организацији, разлози спровођења и место и рок трајања примене. Када суд одобри предлог, директор агенције или лице које он овласти издаје налог за примену посебног поступка и мере.

⁴¹Члан 12 Закона о ВБА и ВОА („Службени гласник РС“ бр. 88/2009, 55/2012, 17/2013)

⁴² Члан 13 Закона о ВБА и ВОА („Службени гласник РС“ бр. 88/2009, 55/2012, 17/2013)

Предлог, одлука и налог за примену посебног поступка и мере представљају тајну и сва лица која учествују у поступку одлучивања дужна су да чувају као тајну све податке које су при томе сазнала.

Приликом примене посебних поступака и мера ВБА је овлашћена да користи податке, документа и средства који служе за прикривање идентитета њених припадника и физичких лица са којима је успостављена тајна сарадња, али да се за те намене не могу користити легитимације посланика Народне скупштине, чланова Владе, Генералног секретаријата Владе, Генералног секретаријата председника Републике и службене легитимације судија, јавних тужилаца, припадника других служби безбедности Републике Србије, полиције и других овлашћених службених лица⁴³.

Ако прикупљени подаци указују на припремање или извршење кривичног дела за које се гони по службеној дужности, ВБА је дужна да обавести надлежно јавно тужилаштво.

У случајевима када установи да су од стране лица која нису припадници ових органа, одређене активности усмерене према Министарству одбране и Војсци Србије, ВБА у свом раду сарађује са Безбедносно - информативном агенцијом и полицијом. Углавном су то активности које се односе на спречавање тероризма, екстремизма, кривичних дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије, кривичних дела организованог криминала итд.⁴⁴

Војнообавештајна агенција јесте ресорна обавештајна служба, односно орган управе у саставу Министарства одбране. Основни задатак ВОА је пружање обавештајне подршке државном руководству и Војсци Србије.

У складу са принципима и циљевима националне безбедности исказаним у стратешким документима и законима у области безбедности, ВОА је надлежна за прикупљање, анализу,

⁴³ Члан 21 Закона о ВБА и ВОА („Службени гласник РС“ бр. 88/2009, 55/2012, 17/2013)

⁴⁴ Приликом откривања, истраживања и документовања ових кривичних дела, овлашћено слижбено лице има одређена овлашћења: 1)провера и утврђивање лица и идентификација предмета, 2) позивање, 3)тражење обавештења, 4)привремено одузимање предмета, 5)преглед простора, објеката и документације, 6)опсервирање, 7)прикупљање, обрада и коришћење личних података и полиграфско тестирање.

процену, заштиту и достављање података и информација о потенцијалним и реалним опасностима страних држава, међународних организација, група и појединаца. Подаци и информације које прикупља су војног, војнополитичког и војноекономског карактера, а најважнији су они који се односе на пролиферацију наоружања и војне опреме, као и на претње тероризмом усмерене из иностранства према систему одбране Републике Србије.

У оквиру својих надлежности овлашћена је да прикупља податке из јавних извора, од физичких и правних лица, разменом података са другим службама безбедности и применом посебних поступака и мера⁴⁵ међу којима су:

1. тајна сарадња са физичким и правним лицима ради прикупљања података и информација
2. тајно прибављање и откуп докумената и предмета;
3. оперативни продор у организације, институције и групе;
4. предузимање мера на прикривању идентитета и својине;
5. оснивање правних лица и уређење њиховог рада на начин који их не доводи у везу са ВОА;
6. прикривено коришћење имовине и услуга физичких и правних лица уз накнаду;
7. коришћење посебних докумената и средстава којима се штити ВОА, њени припадници, просторије и средства.

Посебни поступци и мере предузимају се на основу налога директора ВОА или лица које он овласти.

Војнобезбедносна и Војнообавештајна агенција редовно, по потреби и на захтев достављају извештаје од значаја за одбрану председнику Републике, министру одбране и начелнику Генералштаба Војске Србије.

Спољашњу контролу и надзор над радом ВБА и ВОА спроводи Народна скупштина у складу са Законом о основама уређења служби безбедности Републике Србије и Законом о

⁴⁵ Члан 27 Закона о ВБА и ВОА („Службени гласник РС“ бр. 88/2009, 55/2012, 17/2013)

ВОА и ВБА. Затим Влада, која преко Министарства одбране спроводи контролу и обезбеђује потребне ресурсе за рад агенција и Генерални инспектор који надзире примену начела политичке, идеолошке и интересне неутралности у раду ВБА и ВОА, затим, законитост примене посебних поступака и мера за тајно прикупљање података, законитост трошења буџетских и других средстава за рад, утврђује чињенице о уоченим незаконитостима или неправилностима у раду ВБА и ВОА и њихових припадника и подноси извештај министру одбране о резултатима надзора са предлогом мера.

Генералног инспектора поставља Влада на период од пет година. Он је одговоран за рад министру одбране, а најмање једном годишње подноси извештај о спроведеној контроли надлежном одбору Народне скупштине.

У агенцијама постоји и унутрашња контрола, која има сличне надлежности као и Генерални инспектор. Руководилац унутрашње контроле је одговоран директорима агенција којима редовно подноси извештаје о раду и о евентуалним злоупотребама и неправилностима у раду ВБА или ВОА. Иако је одговоран директору, руководилац унутрашње контроле је дужан да обавести генералног инспектора, а по потреби и надлежни одбор Народне скупштине, када има сазнања да директор ВБА, односно директор ВОА није отклонио незаконитост или неправилност у раду коју је утврдила унутрашња контрола. На овај начин је заштићена независност рада руководиоца унутрашње контроле у односу на евентуалну самовољу директора војних агенција.

5.5 Посебне доказне радње на основу Законика о кривичном поступку

Посебне доказне радње откривања и доказивања кривичних дела на основу Законика о кривичном поступку су:

1. тајни надзор комуникације;
2. тајно праћење и снимање,
3. симуловани послови;
4. контролисана испорука;
5. рачунарско претраживање података
6. прикривени иследник

Посебне доказне радње могу се одредити према лицу које је учинило кривично дело или за које постоје основи сумње да припрема кривично дело, под условом да се на други начин не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано, односно ако околности случаја указују да се на други начин кривично дело не би могло открити, спречити или доказати, или би то изазвало несразмерне тешкоће или велику опасност⁴⁶.

Законик о кривичном поступку предвиђа да предлог за примену мера подноси јавни тужилац, док наредбу за примену мера доноси судија за претходни поступак, а извршавају је Полиција, Безбедносно-информативна агенција или Војнобезбедносна агенција.

БИА и ВБА наведене мере могу користити само за кривична дела која су у њиховој надлежности, док је највећи део кривичних дела у надлежности полиције.

⁴⁶ Члан 161 Закона о кривичном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - УС, 62/2021 - УС)

VI ПОЛИЦИЈСКИ СИСТЕМ

Полиција у Србији је организована у оквиру Министарства унутрашњих послова, тачније, полицијски послови у Министарству унутрашњих послова организовани су у оквиру Дирекције полиције. Нормативни основ и најважнији унутрашњи извор права полицијског система Републике Србије представља Закон о полицији којим се уређују унутрашњи послови, организација и надлежност Министарства унутрашњих послова, као и полицијски послови, организација и надлежност полиције, као и друга питања од значаја за рад Министарства и полиције. Унутрашњи послови дефинисани су као законом утврђени послови државне управе које обавља Министарство, а чијим обављањем се остварује и унапређује безбедност грађана и имовине, пружа подршка владавини права и обезбеђује остваривање Уставом и законом утврђених људских и мањинских права и слобода, као и други, са њима повезани послови из утврђеног делокруга и надлежности Министарства.⁴⁷

Полиција представља централну организациону јединицу Министарства која у обављању полицијских и других унутрашњих послова, штити и унапређује безбедност грађана и имовине, поштујући Уставом загарантована људска и мањинска права и слободе и друге заштићене вредности у демократском друштву, уз могућност, а на Уставу и закону засновану, употребу средстава принуде.⁴⁸ У оквиру основних одредби закона, истиче се спречавање дискриминације у поступању припадника полиције према свима, без обзира на њихову расну, полну или националну припадност и друге различитости. Такође, се истиче да је рад Министарства јаван, што се постиже информисањем јавности о раду Министарства и о стању безбедности у Републици Србији. Из овога се изузимају случајеви предузимања мера и радњи у складу са Законом о кривичном поступку, када би то онемогућило неометан оперативни рад полиције, или ако би се тиме:

1. Повредио пропис о тајности података;
2. Повредило достојанство грађана;
3. Угрозило право на личну слободу и безбедност.

⁴⁷ Члан 2 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁴⁸ Члан 3 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

Послове из надлежности Министарства обављају унутрашње организационе јединице чије уређење прописује Влада. Запослени у Министарству, поред државних службеника и намештеника су и полицијски службеници као лица која обављају полицијске послове у статусу овлашћених службених лица и примењују полицијска овлашћења и лица на посебним дужностима која обављају друге унутрашње послове и послове заштите и спасавања.⁴⁹

Код надлежности Министарства истиче се да Министарство обезбеђује оперативну независност Полиције и организационе претпоставке за њен рад, а нарочито за јачање поверења између грађана и полиције, за развој полицијске етике и професионализма, као и за спречавање и сузбијање корупције у полицији.

Ради обављања одређених послова из своје надлежности Министарство непосредно сарађује са органима државне управе, другим органима, органима територијалне аутономије, јединицама локалне самоуправе и имаоцима јавних овлашћења. Сарадња посоји и са службама безбедности кроз размену информација и техничку сарадњу, као и са тужилаштвом и судом у предистражном и истражном поступку у складу са Законом о кривичном поступку.

Како савремене изазове, ризике и претње карактерише интернационалност међународна сарадња на нивоу министара и шефова полиције постаје значајнија, посебно у области борбе против тероризма, организованог криминала и корупције. У оквиру међународне полицијске сарадње Министарство може разменити податке и обавештења, предузимати мере против тероризма, организованог криминала, илегалних миграција и других облика међународног криминала и нарушавања безбедности границе. Такође, може да успоставља заједничка радна тела, упућује на обуку и образовање припаднике Министарства у иностранство, спроводи обуку у земљи за потребе полиције стране државе или међународне организације, у сарадњи са полицијама других држава, односно међународним организацијама.⁵⁰

⁴⁹ Члан 10 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁵⁰ Члан 19 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

За обављање полицијских и других унутрашњих послова образована је **Дирекција полиције**. У оквиру надлежности полиције дефинисани су и послови Дирекције полиције, полицијске управе и полицијске станице. Дирекција полиције је јединствена организациона јединица, надлежна за обављање полицијских послова, али и појединих унутрашњих послова на територији Републике Србије. Своје послове обавља преко организационих јединица у седишту и полицијских управа, односно полицијских станица. Према закону послови које обавља Дирекција полиције су⁵¹:

1. израђује стратешку процену јавне безбедности, у сарадњи са организационом јединицом надлежном за стратешко планирање;
2. доноси стратешки план Полиције;
3. учествује у изради кадровског плана, као и у утврђивању програма стручних обука и усавршавања у сарадњи са организационом јединицом надлежним за управљање људским ресурсима;
4. усклађује и усмерава рад полицијских управа и организационих јединица у седишту;
5. врши контролно инструктивну делатност рада полицијских управа и организационих јединица у седишту;
6. непосредно учествује у обављању одређених сложенијих послова из делокруга полицијских управа;
7. обезбеђује спровођење међународних уговора о полицијској сарадњи и других међународних аката за које је надлежна;
8. обавља послове међународне оперативне полицијске сарадње;
9. ствара потребне услове за одржавање и подизање оспособљености и спремности Полиције за деловање у стању повећаног ризика, ванредним ситуацијама, ванредном и ратном стању;
10. ради на решавању статусних питања грађана и издавању јавних исправа из свог делокруга;
11. у полицијским пословима доприноси безбедносно-полицијској и наставно-научној активности.

⁵¹ Члан 24 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

У њеном саставу су организационе јединице у седишту и ван седишта. Организационе јединице у седишту Дирекције полиције су⁵²:

1. Управе (Управа криминалистичке полиције, Управа полиције, Управа саобраћајне полиције, Управа граничне полиције, Управа за управне послове, Управа за међународну оперативну полицијску сарадњу),
2. Центри (Оперативни центар - ОЦ),
3. Јединице (Јединица за заштиту - ЈЗ),
4. Специјалне јединице полиције (Специјална антитерористичка јединица - САЈ),
5. Посебне јединице полиције (Жандармерија, Хеликоптерска јединица (ХЈ) и
6. Јединица за обезбеђење одређених личности и објеката (ЈЗО).

Управа криминалистичке полиције⁵³ одговорна је за стање и организовање послова на откривању и сузбијању свих облика организованог криминала, за превенцију и сузбијање осталих облика криминала, с тим у вези, планира и организује благовремено информисање, извештавање, координацију рада служби, као и примену оперативно-техничких. и тактичких мера на расветљавању и документовању свих кривичних дела, у складу са законом. У саставу Управа криминалистичке полиције се налазе:

1. Одељење за борбу против корупције
2. Службу за борбу против организованог криминала
3. Службу за борбу против дрога
4. Службу за борбу против тероризма
5. Службу за откривање ратних злочина
6. Службу за специјалне истражне методе
7. Службу за криминалистичку аналитику
8. Службу за сузбијање криминала
9. Службу за криминалистичко - обавештајне послове и
10. Национални центар за криминалистичку форензику

⁵² Члан 22 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁵³ Види на <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/oprava+kriminalisticke+policije/oprava+kriminalisticke+policije>

Управа полиције⁵⁴ је организациона јединица у оквиру Дирекције полиције у седишту Министарства унутрашњих послова која прати, усмерава, координира и надзире функционисање полиције и предлаже мере за унапређење организације полиције, методологије рада полиције и безбедности у заједници. Стара се о спремности организационих јединица полиције и униформисаних овлашћених службених лица у подручним полицијским управама за обављање послова превенције криминала, безбедносне заштите живота, права, слободе и имовине грађана, јавног реда и других послова полиције. Организује и по потреби учествује у непосредном обављању послова ради спречавања нарушавања и успостављања у већем обиму нарушеног јавног реда, појачаних мера безбедности на спортским приредбама и другим јавним окупљањима грађана, ангажовања припадника интервентних јединица полиције на извршавању сложених безбедносних задатака, спасавања људи у елементарним непогодама и другим ванредним догађајима.

Управа за међународну оперативну полицијску сарадњу⁵⁵ је оперативна управа у Дирекцији полиције формирана је због неопходности да се у складу са европским интеграцијама образује заједничко тело за реализацију и унапређење међународне оперативне полицијске сарадње у вези са сузбијањем криминала. У свом саставу има:

1. Одељење за послове Интерпол-а;
2. Одељење за послове Европол-а;
3. Одељење за координацију осталих видова међународне сарадње и
4. Одељење за оперативно дежурство и обраду података.

Области у којима се остварује сарадња са страним полицијским службама у области криминала су:

1. кријумчарење и илегална трговина опојним дрогама,
2. илегалне миграције,
3. тероризам,

⁵⁴ Види на: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+policije/uprava+policije>

⁵⁵ Види на: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/uprava+za+medjunarodnu+operativnu+policijsku+saradnju/umops>

4. имовински деликти,
5. привредни криминал и праће новца,
6. високотехнолошки криминал,
7. еколошки криминал,
8. фалсификовање путних исправа и осталих личних докумената.

Одељење за послове ИНТЕРПОЛ-а, односно Национални централни биро ИНТЕРПОЛ-а Београд, представља контакт тачку МУП-а за комуникацију између српских и страних полицијских служби путем ИНТЕРПОЛ-овог заштићеног комуникационог канала за размену података од оперативног полицијског значаја.

Основне активности Одељења су:

1. расписивање ИНТЕРПОЛ-ових потерница,
2. трагање за лицима за које су расписане међународне потернице страних држава у Србији и трагање за лицима у иностранству за којима су расписане међународне потернице надлежних органа Републике Србије,
3. координација и реализација у вези са пословима екстрадиције са страним државама и нашим надлежним органима,
4. послови међународне правне помоћи,
5. помоћ државама чланицама ИНТЕРПОЛ-а и другим међународним организацијама у вези са истрагама кривичних дела са којима се у везу доводе српски држављани или имају елемент иностраности,
6. кооперација са другим домаћим органима који не припадају МУП-у и органима страних држава,
7. едукација полицијских службеника, како Одељења, тако и других организационих јединица МУП-а,
8. промовисање ИНТЕРПОЛ-а у Републици Србији.

Одељење за послове ЕВРОПОЛ-а, је национална контакт тачка између ЕВРОПОЛ-а, држава чланица ЕУ и трећих страна оперативних партнера и надлежних националних служби (полиција, царина, Управа за спречавање праћа новца и др). Размена информација

између ЕВРОПОЛ-а и Националних јединица реализује се путем криптографски заштићене интернет везе СИЕНА.

Сарадња се одвија када расположиви подаци указују на умешаност организованих криминалних група и када су испуњени одређени услови (учешће најмање две државе чланице ЕУ, као и да је кривично дело у надлежности ЕВРОПОЛ-а). Законски оквир за функционисање ЕВРОПОЛ-а у Републици Србији је Закон о потврђивању споразума о оперативној и стратешкој сарадњи између Републике Србије и Европске полицијске канцеларије.

Жандармерија⁵⁶ је посебна јединица полиције у седишту Дирекције полиције која се ангажује ради обављања одређених сложених задатака попут:

1. сузбијање тероризма,
2. лишавање слободе чланова организованих и других опасних криминалних група и појединаца у сарадњи са другим организационим јединицама МУП-а,
3. успостављање јавног реда нарушеног у већем обиму,
4. сузбијање побуна у институцијама за извршење кривичних санкција,
5. обезбеђење објеката и личности,
6. пружање помоћи у ванредним ситуацијама – спасилачка служба,
7. пружања помоћи код несрећа на води и копну,
8. ронилачке и наутичке активности,
9. пружање помоћи другим државним органима;
10. обуку и инструктажу припадника структура безбедности.

⁵⁶Види на: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdpp/zandarmerija/zandarmerija>

Специјална антитерористичка јединица (САЈ)⁵⁷ је савремена, високопрофесионална антитерористичка јединица полиције намењена за извршавање високоризичних задатака безбедности и заштите Републике Србије и њених грађана. Задатке које обавља се односе на:

1. планирање и извршавање најсложенијих безбедносних задатака у борби против тероризма,
2. интервенције у случају талачких ситуација,
3. интервенције у случају отмице ваздухоплова и других кризних ситуација у ваздухопловима,
4. интервенције у случајевима барикадирања и пружања отпора ватреним оружјем,
5. лишавање слободе чланова организованих криминалних група у сарадњи са другим организационим јединицама МУП-а,
6. обезбеђење личности и објеката који су према процени надлежних државних органа безбедносно угрожени.

Организационе јединице ван седишта Дирекције полиције чине Полицијска управа за град Београд и 26 подручних полицијских управа и полицијске станице. Организацију Полицијске управе за град Београд чине организационе јединице у седишту (управе, Дежурна служба и Полицијска бригада) и организационе јединице ван седишта, тј. полицијске станице у свакој општини Града Београда.

Полицијска управа на територији општине, или града где је њено седиште, непосредно обавља полицијске и друге унутрашње послове и остварује локалну сарадњу са службама безбедности, другим државним органима, грађанима и полицијом у заједници. Полицијски и други унутрашњи послови које обавља Полицијска управа ограничени су стварно и територијално.

⁵⁷Види на: <http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/direkcija-policije/ojdp/specijalna+antiteroristicka+jedinica/saj>

1. Стварна надлежност одређена је тако да Полицијска управа обавља послове које не обавља Дирекција полиције преко својих организационих јединица у седишту, уз могуће изузетке ако то Дирекција полиције другачије одреди.
2. Територијална надлежност подразумева да се полицијски послови обављају на територији за коју је основана.

Руковођење полицијом одређено је тако да Дирекцијом полиције руководи директор полиције⁵⁸ кога, на предлог министра и по спроведеном јавном конкурс, поставља Влада на период од пет година. Директор полиције може бити изабран у највише два узастопна мандата, с тим да Влада може, на предлог министра, поставити директора полиције на други узастопни мандат без јавног конкурса. Директор полиције може бити лице које испуњава опште услове за рад у државним органима предвиђене законом, има стечено високо образовање са најмање 300 ЕСПБ, најмање 15 година радног искуства на полицијским пословима на руководећим радним местима. Његов мандат престаје протеклом времена на које је изабран, престанком испуњавања услова за избор директора полиције, престанком радног односа по сили закона, оставком или разрешењем. Овако ригорозним стручним критеријумима за избор директора тежи се достизању оперативне и професионалне независности полиције од министра унутрашњих послова.

Полицијски послови⁵⁹ утврђени су као део унутрашњих послова које обавља полиција применом полицијских мера и радњи и полицијских овлашћења. Обављају се у складу са начелима професионализма, деполитизације, сарадње, економичности и ефикасности, законитости у раду и сразмерности у примени полицијских овлашћења и на принципу супсидијарности, тј. примењивањем само мере и средства принуде која су утврђена законом и којима се резултат постиже са најмање штетних последица по лице према коме се мере предузимају. Према Закону о полицији то су:

1. превенција криминала и унапређење безбедности у заједници;
2. безбедносна заштита живота, права и слобода грађана, заштита имовине, као и подршка владавини права;

⁵⁸ Члан 149 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁵⁹ Члан 30 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

3. откривање и расветљавање кривичних дела, прекршаја и преступа;
4. откривање и хапшење учинилаца кривичних дела и прекршаја и других лица за којима се трага и привођење надлежним органима, обезбеђивање доказа, њихова анализа, криминалистичко и форензичко вештачење употребом савремених форензичких метода и евидентирање доказа;
5. одржавање јавног реда и мира, спречавање насиља на спортским приредбама, пружање помоћи у извршењима у складу са посебним законима;
6. извршавање послова утврђених прописима о оружју, приватном обезбеђењу и детективској делатности;
7. обезбеђивање одређених јавних скупова, личности, органа, објеката и простора;
8. регулисање, контрола, пружање помоћи и надзор у саобраћају на путевима и други послови из прописа о безбедности саобраћаја;
9. контрола државне границе, послови у вези са кретањем и боравком странаца, послови азила, прекограничног криминала, нерегуларних миграција и реадмисије;
10. безбедносна заштита Министарства;
11. извршавање других полицијских послова и задатака утврђених законом и подзаконским актима.

Новина, у Закону о полицији, је да се приликом обављања полицијских послова примењује полицијско - обавештајни⁶⁰ модел који представља начин управљања полицијским пословима заснован на криминалистичко - обавештајним информацијама као скупу прикупљених, процењених, обрађених и анализираних података који представљају основ за доношење одлука у обављању полицијских послова.

Суштина модела је да формирање групе по посебном принципу за руковођење и управљање на стратешком и оперативном нивоу, на основу криминалистичко - обавештајних информација, доносе одлуке о спровођењу оперативних полицијских активности, утврђују приоритете и дефинишу стратешке и оперативне циљеве у супротстављању криминалитету и другим обимним безбедносним изазовима. Тежиште је стављено на организовани криминалитет, корупцију и тешка кривична дела (Кековић,

⁶⁰ Члан 34 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

Димитријевић, 2017: 176). Основ за успостављање криминалистичко - обавештајног система представља Платформа за безбедну електронску комуникацију, размену података и информација.⁶¹

Полицијски службеници у статусу овлашћених службених лица примењују **полицијске мере и радње**⁶² у складу са овим и другим законима и оне су:

- 1) заштита оштећених кривичним делом и других лица;
- 2) заштита података о идентитету;
- 3) полицијско опажање, опсервирање;
- 4) посебне мере за обезбеђивање јавног реда;
- 5) снимање на јавним местима;
- 6) полицијска помоћ у извршењима и поступцима вансудског намерења;
- 7) полиграфско испитивање;
- 8) пријем пријава о учињеном кривичном делу и прекршају;
- 9) трагање за лицима и предметима;
- 10) мере циљане потраге;
- 11) мере за отклањање непосредне опасности;
- 12) криминалистичко форензичка регистрација, узимање других узорака и криминалистичко форензичка вештачења и анализе;
- 13) јавно расписивање награде.

Приликом обављања полицијских послова полицијски службеници имају полицијска овлашћења која примењују по сопственој иницијативи, по наређењу надређеног службеника и по налогу јавног тужиоца или другог надлежног органа⁶³. Полицијски службеник, када примењује овлашћења, поступа у складу са законом и поштује стандарде постављене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, Основним принципима УН о употреби силе и ватреног оружја од стране службених лица

⁶¹ Члан 34а Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁶² Члан 47 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁶³ Члан 65 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

која спроводи закон, Европским кодексом полицијске етике и другим међународним актима који се односе на Полицију.

Пре примене било којег овлашћења, службено лице мора да се увери да су испуњени сви законски услови за њихову примену и дужно је да поступа непристрасно, хумано и без дискриминације, да даје предност правима угроженог лица у односу на права лица које та права угрожава, и води рачуна о правима трећих лица⁶⁴. Разрађен је и принцип сразмерности приликом примене полицијског овлашћења, који подразумева да примена полицијског овлашћења не сме изазвати веће штетне последице од оних које би настале да полицијско овлашћење није примењено, као и да се између више полицијских овлашћења примењује оно којим се задатак може извршити са најмање штетних последица и за најкраће време⁶⁵. Исти је случај и са употребом средстава принуде, настојаће се да њихова употреба буде поступна, од најлакшег према тежем средству принуде уз минимум неопходне силе.

У случају примене овлашћења према војним лицима и припадницима Безбедносно - информативне агенције, одмах се обавештава војна полиција, односно директор Безбедносно - информативне агенције⁶⁶.

Према Закону о Полицији, полицијска овлашћења су⁶⁷:

1. упозорење и наређење;
2. провера и утврђивање идентитета лица и идентификација предмета;
3. позивање;
4. довођење;
5. задржавање лица и привремено ограничавање слободе кретања;
6. прикупљање обавештења;
7. привремено одузимање предмета;
8. преглед простора, објеката, документације и контрадиверزيونи преглед;
9. заустављање и прегледање лица, предмета и саобраћајних средстава;
10. преглед средстава и средстава везе;

⁶⁴ Члан 67 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁶⁵ Члан 68 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁶⁶ Члан 69 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁶⁷ Члан 64 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

11. утврђивање присуства алкохола и/или психоактивних супстанци;
12. вршење безбедносних провера;
13. пријем нађених ствари;
14. употреба средстава принуде;
15. друга овлашћења предвиђена законом.

Оно што је заједничко за сва овлашћења је да се она која се односе на поступак после извршеног кривичног дела, или прекршаја, превасходно прописују кривичним или прекршајним законодавством, док су она која имају превентивни карактер, строго полицијска овлашћења, део полицијског права. Одредбом и друга овлашћења предвиђена законом дата је могућност да се и другим законом прописују овлашћења полиције – ЗКП, Законом о прекршајима, Законом о безбедности саобраћаја, Законом о заштити државне границе итд. (Кековић, Димитријевић, 2017: 179).

Радни однос у Министарству заснива се путем конкурса и само на местима која су предвиђена актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места. Радни однос у Министарству може се засновати и без конкурса у случају премештаја државног службеника по основу споразума о преузимању из другог државног органа, затим пријема кандидата који су завршили студије на високошколским установама које се образују у складу са посебним студијским програмом за потребе Министарства, а који су током студија имали закључен уговор за било коју годину студија, или чије су студије финансиране из буџета Републике Србије, у случају заснивања радног односа супружника и деце лица који су изгубили живот или су рањени у или поводом вршења службене дужности, уз испуњеност услова за рад на одређеном радном месту и када је актом о унутрашњем уређењу и систематизацији предвиђено да се конкурс не спроводи за поједина радна места⁶⁸.

Лице које заснива радни однос у Министарству мора да буде држављанин Републике Србије, да има пријављено пребивалиште на територији Републике Србије најмање годину дана непрекидно пре дана подношења пријаве за заснивање радног односа, да не постоје

⁶⁸ Члан 135 Закона о полицији, („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

безбедносне сметње за обављање послова у Министарству, и да испуњава услове радног места прописане актом о унутрашњем уређењу и систематизацији⁶⁹.

Полицијски службеници и остали запослени у полицији имају право на синдикално организовање, професионално и друго организовање и деловање⁷⁰, као и право на штрајк,⁷¹ уз одређена ограничења у случају ратног стања, ванредног стања, ванредне ситуације или стања повећаног ризика, насилног угрожавања уставног поретка Републике Србије, проглашења елементарне непогоде или непосредне опасности од њеног настанка на подручју две или више полицијских управа Министарства или на целој територији Републике Србије, других непогода и несрећа које ометају нормално одвијање живота и угрожавају безбедност људи и имовине и у случају да су запослени на радним местима на којима нема услова за обезбеђивање минимума процеса рада. Полицијски службеници не могу бити чланови политичких странака, не могу страначки да се организују нити политички да делују, као ни да присуствују страначким и другим политичким скуповима.

Контрола рада⁷², представља битан предуслов вршења полицијских послова и примене овлашћења на професионалан и законит начин. Контрола рада Министарства обезбеђује се спољашњом и унутрашњом контролом.

Најважнији облик спољашње контроле је парламентарна контрола рада МУП-а, која се остварује преко надлежног одбора за унутрашње послове Народне скупштине који обавља послове надзорне природе⁷³.

Унутрашњу контролу рада полиције врши Сектор унутрашње контроле нарочито у погледу поштовања и заштите људских и мањинских права и слобода при извршавању службених задатака и примени полицијских овлашћења, односно при вршењу послова из

⁶⁹Члан 137 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁷⁰Члан 168 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁷¹Члан 169 Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁷²Поглавље XI Закона о полицији („Службени гласник РС“ бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)

⁷³ надзор законитости трошкова буџетских и других средстава за рад, надзирање законитости спроведених посебних доказних радњи дефинисаних у закону којим се уређује кривични поступак, надзирање поштовања политичке, идеолошке и интересне неутралности у раду полиције, утврђивање чињеница о уоченим незаконитостима или неправилностима у раду Министарства и о томе доношење закључака, извештавање Народне скупштине о свим закључцима и предлозима

свог делокруга. Сектор унутрашње контроле предузима мере и радње на откривању и сузбијању кривичних дела корупције, као и других кривичних дела полицијских службеника и других запослених у Министарству, извршених на раду или у вези са радом.

VII КОНТРОЛА ОД СТРАНЕ НЕЗАВИСНИХ ДРЖАВНИХ ОРГАНА

Како је то у раду већ поменуто, надзор, односно контрола над радом субјеката система националне безбедности може бити унутрашња и спољашња. Унутар сваке од институција постоји сектор унутрашње контроле који је надлежан да прати законитост рада, политичку, идеолошку и интересну неутралност у раду, законитост примене овлашћења и посебних мера, законитост трошења буџетских средстава, као и да прати незаконитости или неправилности у раду и у складу са запажањима обавештава надређене. Поред ове врсте контроле, постоји и спољашња контрола коју примарно врше органи све три гране власти, а поред њих и одређене независне институције.

Контрола сектора безбедности од стране независних државних органа је важна за осигурање демократског функционисања државе и одржавање владавине права. Контрола има за циљ да спречи противправност, осигура ефикасност и транспарентност, као и да штити људска права у контексту активности које спроводе органи безбедности.

Превасходна контрола врши се у области поштовања људских права, затим поштовања права на слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности, као и контрола трошења буџета. Независни државни органи у Републици Србији који имају овлашћење да врше надзор и контролу рада у сектору безбедности су: Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Правосуђе, Заштитник грађана и Државна ревизорска институција.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности је државни орган надлежан да надгледа и помаже спровођење уставних и законских одредби којима се регулише право грађана на заштиту података о личности и права јавности на информације од јавног значаја. Право је грађана да траже било коју информацију која је у поседу државних институција. Приступ информацијама од јавног значаја не може им бити ускраћен, осим у случајевима заштите приватности и националне безбедности. Повереник поступа по службеној дужности или по захтеву физичког или правног лица.

Законом о заштити података о личности надлежности Повереника проширене су и на инспекцијску контролу. Највећи део активности повереника односи се на поступање по

жалбама грађана због повреде права на слободан приступ информацијама од јавног значаја и права на заштиту података о личности. Извештај о свом раду подноси Народној скупштини, а доставља га и председнику Републике Србије, Влади и заштитнику грађана.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности представља спољни механизам контроле државне управе, па самим тим и контроле обавештајно - безбедносних служби као органа државне управе Републике Србије.

Као орган првасходно задужен за контролу и надзор над применом поменути два закона, рад Повереника може обухватити службе безбедности на два начина (Ђокић, 2015: 2):

1. Повереник може да поступи по жалби грађана којима су службе одбиле да дају податке који би требало да буду доступни јавности
2. Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности може да, превентивно или по жалби грађана, спроведе надзорни поступак како би установио да ли службе безбедности поступају са личним подацима грађана у складу са законским нормама.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности нема конкретне надлежности које се односе на обавештајно – безбедносне службе, већ делује у оквиру својих законских надлежности које се односе на органе државне управе.

Судска контрола рада служби безбедности односи се пре свега на контролу законитости примене мера тајног прикупљања података, односно остварује се тако што је службама безбедности неопходно да добију писмену судску сагласност за законску употребу ових мера. Посебне мере се примењују на основу Закона о кривичном поступку и матичних закона сваке службе. У зависности од правног режима различите су улоге судова у њиховом одобравању.

Према ЗКП-у суд одобрава употребу посебних доказних радњи и надзире ток њихове примене. У случају да јавни тужилац не покрене кривични поступак у року од шест месеци од дана када се упозна са материјалом прикупљеним коришћењем посебних доказних радњи или ако изјави да га неће користити у поступку, суд доноси решење о уништењу

прикупљеног материјала. Када службе безбедности примењују посебне мере у превентивне сврхе, улога судова се огледа само у давању сагласности за коришћење и проширење употребе посебне мере.

Заштитник грађана је независан државни орган овлашћен за остваривање и заштиту људских права и спречавања неправилности и незаконитости рада органа државне управе, као и других органа, организација и установа којима су поверена јавна овлашћења⁷⁴. Институција Заштитника грађана, дата је у Уставу, а овлашћења, начин избора, услове за избор, трајање мандата Заштитника грађана регулисани су Законом о заштитнику грађана. Бира га, и разрешава, Народна скупштина којој одговара за свој рад.

У складу са уставним и законским одредбама, Заштитник грађана је овлашћен да контролише законитост и правилност рада органа управе, самим тим и служби безбедности. Како службе безбедности, у одређеним случајевима, током обављања својих послова ограничавају људска права, Заштитник је овлашћен да провери да ли службе неки такав посао обављају у складу са законом. Такође, може да реагује и по жалби грађана, као и припадника служби, уколико они сматрају да им је ускраћено неко право. Заштитник грађана, у складу са својим надлежностима, може да контролише рад служби безбедности, Службе безбедности имају законску обавезу да му омогуће приступ просторијама и ставе на располагање све податке које поседују, а који су од значаја за контролни поступак који спроводи. Након безбедносне провере Заштитник грађана има законско право да оствари увид и у документа са највећим степеном тајности. Уколико уочи неку неправилности у раду државног органа, односно неке од обавештајно – безбедносних служби, Заштитник упућује препоруку како да унапреди свој рад и отклони неправилности (Ђокић, 2015: 2).

Такође може да поднесе иницијативу за измену или допуну закона и других прописа, ако сматра да до повреде права грађана долази због недостатака у прописима, као и да иницира доношење нових закона и других прописа ако сматра да је то од значаја за остваривање и заштиту права грађана. Заштитник може јавно да препоручи разрешење Функционера одговорног за повреду права грађана, а против запосленог у органу управе који је непосредно одговоран за повреду права грађана може да тражи покретање

⁷⁴ Члан 3 Закона о Заштитнику грађана („Службени гласник РС“ бр. 105/2021)

дисциплинског поступка. Ако нађе да у радњама функционера или запосленог у органу управе има елемената кривичног или другог кажњивог дела, Заштитник грађана је овлашћен да надлежном органу поднесе захтев, односно пријаву за покретање кривичног, прекршајног или другог одговарајућег поступка.

Државна ревизорска институција основана је Законом о Државној ревизорској институцији, а Устав је дефинише као највиши државни орган за ревизију јавних средстава у Републици Србији. Самостална је, али не потпуно независна, јер одговара Народној скупштини за свој рад. Закон предвиђа да је дужна да на захтев скупштине подноси извештаје са информацијама и подацима који се од њега траже.

Закон гарантује државним ревизорима слободан приступ документима и подацима неопходним за планирање и вршење ревизије. Субјекти који су предмет ревизије дужни су да доставе тражене податке и документа, као и да омогуће ревизорима приступ поверљивим подацима, што је важно са становишта вршења контроле над субјектима сектора безбедности.

Ревизија подразумева поступак испитивања и оцене финансијских извештаја, на основу којих ДРИ даје стручно мишљење о реалности и објективности стања имовине, капитала, обавеза и резултата пословања одређеног субјекта (Стајић, 2012: 20). С тим у вези, Државна ревизорска институција врши⁷⁵:

1. ревизију финансијских извештаја,
2. ревизију правилности пословања и
3. ревизију сврсисходности пословања.

Ревизија финансијских извештаја представља испитивање докумената, исправа, извештаја и других информација, ради прикупљања довољног, адекватног и поузданог доказа за изражавање мишљења да ли финансијски извештаји субјекта ревизије истинито и објективно приказују његово финансијско стање, резултате пословања и новчане токове, у складу са прихваћеним рачуноводственим начелима и стандардима.

⁷⁵ Члан 2 Закона о државној ревизорској институцији („Службени гласник РС“ бр. 101/2005, 54/2007, 36/2010 и 44/2018)

Ревизија правилности пословања обухвата испитивање финансијских трансакција и одлука у вези са примањима и издацима, ради утврђивања да ли су односне трансакције извршене у складу са законом, другим прописима, датим овлашћењима, и за планиране сврхе.

Ревизија сврсисходности пословања подразумева испитивање трошења средстава из буџета и других јавних средстава, ради стицања довољног, адекватног и поузданог доказа за извештавање да ли су средства од стране субјекта ревизије употребљена у складу са начелима економије, ефикасности и ефективности као и у складу са планираним циљевима.

Прве две ревизије представљају контролу законитости и поштовања формалних процедура током извршења буџета, док се трећа односи на контролу и процену да ли су буџетска средства ефикасно утрошена.

Службе безбедности, као државни органи и корисници јавних средстава, подлежу свим наведеним облицима ревизије пословања. За вршење ревизије финансијских извештаја Министарства одбране и БИА неопходна је безбедносна провера како би се стекао увид и у тајне податке.

VIII ЗАКЉУЧАК

Рад је конципиран на основу уставног и законских текстова. Устав је полазиште и њиме се дефинише основа рада сваког органа у систему националне безбедности. На основу уставног оквира донети су закони који детаљније прописују надлежности у свим сегментима система безбедности. Зарад очувања националних интереса, створен је систем у коме сваки од субјеката има одређене обавезе, задатке и надлежности. Систем се састоји од нормативног, функционолног и институционалног дела.

Задатак институционалног дела система јесте да планира, организује, управља и усклађује све прописане мере и активности у систему националне безбедности. Како би систем функционисао неопходна је сарадња и координација између управљачког дела, који доноси законе и стратешке одлуке, и извршног дела, који спроводи политику највиших државних органа.

Окосницу рада чини механизам функционисања и односи између кључних елемената управљачке структуре система безбедности. Усклађеност међу њима је важна да би се дао ефикасан одговор на изазове, ризике и претње и значајна је за ефикасно вођење државе и њену политичку стаблиност.

Стратегијски документи у области безбедности и одбране играју кључну улогу у дефинисању националних и одбрамбених интереса Републике Србије. Њихова улога се огледа у постављању основе за доношење одлука и предузимање мера у ситуацијама када је безбедност угрожена.

Законом о основама уређења служби безбедности Републике Србије, уређују се основе обавештајно - безбедносног система Републике Србије, усмеравање и усклађивање рада служби безбедности у Републици Србији као и надзор над њиховим радом.

Службе безбедности у складу са својим законским овлашћењима примењују посебне мере у два одвојена правна режима, На основу Закон о БИА и Закон о ВБА и ВОА, те мере спроводе у превентивне сврхе, ради прикупљања података у циљу заштите уставног

поретка. Док се на основу Законика о кривичном поступку посебне доказне радње примењују, по налогу суда, са циљем откривања одређених кривичних дела.

У складу са начелом поделе власти, Устав и закони прописују ингеренције свих органа државне власти који своје послове обављају у мирнодопским условима, сваки из своје надлежности. У околностима које нарушавају редовни, уставом утврђени, поредак долази до преузимања овлашћења. Тако у случају ратног и ванредног стања када је сазив Народне скупштине отежан или немогућ, одлуку о проглашењу доносе заједно председник Народне скупштине, председник Владе и председник Републике. У оваквим околностима може доћи до одређених одступања од Уставом зајемчених људских и мањинских права, а мере којима се одступа прописује Влада, уз супотпис председника Републике, у случају ванредног стања и председник Републике, председник Народне скупштине и председник Владе у случају ратног стања.

Контрола од стране извршне власти огледа се у дефинисању обавештајно - безбедносне политике државе, чиме се усмерава и утврђује рад служби безбедности. Народна скупштина као највиши носилац законодавне власти у држави доноси законе и стратешке документе који регулишу рад служби безбедности. Контрола Народне скупштине може бити непосредна и преко надлежних Одбора Народне скупштине. Судска контрола рада служби безбедности заснива се на контроли законитости примене посебних мера прикупљања тајних података, јер службе безбедности не могу да предузимају мере без писменог судског одобрења.

IX SAŽETAK

Анализа система националне безбедности Републике Србије неопходна је ради праћења динамике безбедносног окружења и све комплекснијих изазова, ризика и претњи. Национална безбедност обухвата, како заштиту територијалног интегритета и суверенитета, тако и заштиту економских, енергетских и информационих ресурса државе и безбедност њених грађана. Као део међународне заједнице, Република Србија се суочава са овим изазовима, што захтева свеобухватан приступ националној безбедности. Истраживање система националне безбедности Републике Србије доприноси бољем разумевању како држава може да реагује на унутрашње и спољне претње. Анализом тренутног стања, идентификоваће се предности и слабости постојећег система, као и могућности за његово унапређење путем реформи. Циљ овог рада је да пружи свеобухватан преглед и обезбеди анализу система националне безбедности Републике Србије у смислу идентификације кључних елемената у систему националне безбедности, анализе законског оквира који регулише ову област, испитивања тренутних изазова са којима се Република Србија суочава и предлагања препорука за унапређење ефикасности и координације унутар система. Ефикасност постојећег система националне безбедности односи се на то да је тренутни систем националне безбедности Републике Србије адекватно развијен и функционалан да одговори на савремене изазове, ризике и претње, али су реформе и модернизација неопходне како би се осигурала дугорочна безбедност државе.

Кључне речи: Обавештајно – безбедносне службе, војска, полиција, контрола, Народна скупштина, председник, Влада

X ABSTRACT

NATIONAL SECURITY SYSTEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA

The analysis of the national security system of the Republic of Serbia is necessary to monitor the dynamics of the security environment and increasingly complex challenges, risks and threats. National security includes not only the protection of territorial integrity and sovereignty, but also the protection of the economic, energy and information resources of the state and the security of its citizens. As part of the international community, the Republic of Serbia faces these challenges, which requires a complex and comprehensive approach to national security. Researching the national security system of the Republic of Serbia contributes to a better understanding of how the state can respond to internal and external threats. By analyzing the current state, the strengths and weaknesses of the existing system will be identified, as well as opportunities for its improvement through reforms. The aim of this paper is to provide a comprehensive overview and analysis of the national security system of the Republic of Serbia in terms of identifying key elements in the national security system, analyzing the legal framework regulating this area, examining the current challenges facing the Republic of Serbia, and proposing recommendations for improving efficiency and coordination within the system. The effectiveness of the existing national security system refers to the fact that the current national security system of the Republic of Serbia is adequately developed and functional to respond to contemporary challenges, risks, and threats, but reforms and modernization are necessary to ensure the long-term security of the state.

Key words: Intelligence – security services, military, police, control, National Assembly, President, Government

XI ЛИТЕРАТУРА

1. Buzan, B. (1991). *People, states, and fear*. New York: Harvester Wheatsheaf.
2. Cederberg, A. Eronen, P. (2015). *How can Societies be Defended*. Geneva: Geneva Centre for Security Policy.
3. Dillon, M. (1996). *Politics of Security*. London: Routledge.
4. Lowenthal, M. Clark, R. (2015). *The Five Disciplines of Intelligence Collection*. Berkeley: SAGE Publications.
5. Nye, J. (2009). *Understanding International Conflicts*. New York: Pearson Longman.
6. Patman, R. (2006). *Globalization and conflict*. New York: Routledge.
7. Драгишић, З. (2011). *Систем националне безбедности Републике Србије*. Београд: Факултет безбедности.
8. Ђокић, К. (2015). Демистификујемо за вас: Ко би требало да надзире службе. *Појмовник*.
9. Јовановић, З. (2016). Управна делатност полиције и значај реформе државне управе у Републици Србији. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 137-151.
10. Кековић, З. Димитријевић, И. (2017). *Системи безбедности са Системом безбедности Републике Србије*. Београд: Факултет безбедности.
11. Кешетовић, Ж. (2008). *Кризни менаџмент*. Београд: Факултет Безбедности и Службени гласник.
12. Кнежевић, С. (2023). *Кривично процесно право - посебни део-*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, Центар за публикације.
13. Лазић, Р. (2014). *Контрола служби безбедности у Србији*. Београд: Сл. гласник РС и Академија за националну безбедност.
14. Мијалковић, С. (2009). *Национална безбедност*. Београд: Криминалистичко - полицијска академија.
15. Миладиновић, Р. Бериша, Х. (2019). Упоредна анализа стратегија националне безбедности РС и РХ. *Војно дело*.
16. Милашиновић, Р. Милашиновић, С. Путник, Н. (2012). *Теорије конфликта*. Београд: Факултет Безбедности.
17. Милосављевић, Б. (2018). *Систем безбедности Републике Србије: Уставне димензије*. Београд: Београдски центар за безбедносну политику.
18. Павлићевић, П. (2020). *Аналитика у функцији националне безбедности*. Београд: Академија за националну безбедност.

19. Стајић, Љ. (2012). *Контрола полиције и служби безбедности*. Нови Сад: Правни факултет.
20. Стајић, Љ. (2015). *Основи система безбедности*. Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду.
21. Стојковић, Д. Канкараш, М. Радовић, Б. Митић, В. (2018). Израда стратегијских докумената Републике Србије у области безбедности и одбране. *Војно дело*, 173-190.
22. Трбојевић, М, Малбашић, З. (2022). *Безбедносно-обавештајни системи држава постјугословенског простора*. Београд: Службени гласник и Академија за националну безбедност.
23. Унијат, Ј. (2009). *Појмовник*. Београд.
24. Хацић, М. (2012). Безбедносне непознанице Србије. *Годишњак реформе сектора безбедности у Србији*, 1-21.
25. Хацић, М. (2012). *Скупштинска контрола и надзор сектора безбедности*. Београд: Мисија ОЕБС у Србији, Београдски центар за безбедносну политику.
26. Хацић, М. Милосављевић, Б. (2013). *Правна уређеност сектора безбедности*. Београд: Београдски центар за безбедносну политику.

ХП ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

1. Устав Републике Србије. (бр. 98/2006 и 115/2021). *Сл. гласник РС*.
2. Закон о Безбедносно-информативној агенцији. („, бр. 42/2002, 111/2009, 65/2014 - УС, 66/2014, 36/2018.). *Сл. гласник РС*.
3. Закон о Војнобезбедносној и Војнообавештајној агенцији. (бр. 88/2009, 55/2012 - УС, 17/2013.). *Сл. гласник РС*.
4. Закон о Војсци. (бр. 116/2007, 88/2009, 101/2010 , 10/2015, 88/2015 , 36/2018, 94/2019 і 74/2021). *Сл. гласник РС*.
5. Закон о кривичном поступку. (бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 5/2014, 35/2019, 27/2021 - УС, 62/2021 - УС). *Сл. гласник РС*.
6. Закон о одбрани. (бр. 116/2007, 88/2009, 88/2009, 104/2009, 10/2015 и 36/2018). *Сл. гласник РС*.
7. Закон о основама уређења служби безбедности. (бр 116/2007 и 72/2012). *Сл. гласник РС*.
8. Закон о полицији. (бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018). *Сл. гласник РС*.

9. Стратегија националне безбедности Републике Србије. (2019). *Службени гласник РС*.
10. Стратегија одбране Републике Србије. (2019). *Службени гласник РС*.
11. Стратегија развоја Министарства унутрашњих послова за период 2011 - 2016. (2010). *Сл. гласник РС*.
12. Стратегија развоја Министарства унутрашњих послова за период 2018 - 2023. *Сл. гласник РС*.
13. *Министарство унутрашњих послова*. (2024). Преузето са <http://www.mup.gov.rs>
14. *Војска Србије*. (2024). Преузето са <https://www.vs.rs/>

XIII БИОГРАФИЈА

Аутор рада рођен је у Пироту 20.09.1995. године. Основну школу, а потом и Гимназију, природно - математички смер, завршио је у родном граду. Након средње школе уписује студијски програм наука безбедности на Факултету безбедности Универзитета у Београду. Дипломирањем стиче звање дипломирани менаџер безбедности. Мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Нишу уписује школске 2023/24 на смеру Унутрашњи послови. Говори српски и енглески језик.

ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА

Име и презиме аутора мастер рада: _____

Наслов мастер рада: _____

Ментор: _____

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом _____

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: _____

У Нишу, _____

Потпис аутора
